

OP Ryhmän tilinpäätöstiedote
1.1.–31.12.2017

OP Ryhmän tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2017: Uudistuminen jatkuu, tulos lähes ennätystasolla

Tulos kolmannen kerran peräkkäin yli miljarditason, liiketoiminta vakaassa kasvussa

- Tulos ennen veroja oli 1 077 miljoonaa euroa (1 138). Tulos jäi 5 % edellisen vuoden ennätystuloksesta.
- Tuotot kasvoivat yhteensä 4 %. Korkokatteen kasvu oli 3 %, nettopalkkiotuottojen 8 % ja sijoitustoiminnan nettotuottojen 27 %. Vakuutuskaite supistui 14 %.
- Kulut kasvoivat 13 %. Kulukasvu johtui pääosin nykyliiketoiminnan uudistamiseen liittyvien kehityspanostusten sekä muiden strategian toteutukseen liittyvien kulujen kasvusta.
- Saamisten arvonalentumiset, 48 miljoonaa euroa (77), olivat matalat ollen vain 0,06 % luotoista ja muista saamisista.
- CET1-vakavaraisuus oli 20,1 % eli edellisen vuoden lopun tasolla.
- Pankkitoiminta:** Luottokanta kasvoi 5 % ja talletukset 6 %. Pankkitoiminnan korkokate ja palkkiotuotot kasvoivat molemmat 4 %. Tulos ennen veroja kasvoi vahvan tuottokasvun tukemana 16 %.
- Vahinkovakuutus:** Henkilöasiakkaiden vakuutusmaksutuotot kasvoivat 2 % ja yritysasiakkaiden maksutuotot laskivat hieman. Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja supistui 14 %. Tulosta rasitti diskonttokoron alentaminen syyskuussa 1,5 %:iin sekä edellistä vuotta heikompi vahinkokehitys.
- Varallisuudenhoito:** Hallinnoitavat varat kasvoivat 5 %. Varallisuudenhoidon tulos ennen veroja kasvoi 9 % vahvan nettopalkkiotuottokehityksen siivittämänä.
- Muu toiminta:** Tulosta heikensivät erityisesti kasvaneet panostukset palveluiden kehittämiseen ja muu strategian toteutus.
- Pääjohtaja Reijo Karhinen siirtyi johtajasopimuksensa mukaiselle eläkkeelle 31.1.2018. OP Ryhmän uutena pääjohtajana aloittaa 1.3.2018 oikeustieteen maisteri, MBA ja tekniikan tohtori Timo Ritakallio.
- Vuoden 2018 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan samantasoiseksi tai pienemmäksi kuin vuoden 2017 tulos.

Liiketoiminnan kehittämistä ja yhteisöllisyyttä omistaja-asiakkaiden eduksi

- Vuoden 2017 noin 450 miljoonan euron kehittämispanosten painopisteenä oli viranomais- ja lainsäädäntövaatimusten varmistaminen, toiminnan tehokkuuden ja sujuvuuden parantaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen.
- Vuoden 2017 aikana avattiin Pohjola Sairaalat Ouluun ja Kuopioon. Turun sairaalan rakentaminen edistyy suunnitellusti.
- Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi 86 000:lla yli 1,8 miljoonaan ja OP Ryhmän pankki- ja vakuutustoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä 40 000:lla lähes 1,8 miljoonaan.
- Marraskuussa järjestettiin Suomen suurimmat sähköiset vaalit. Vaaleissa valittiin edustajistoihin lähes 2 400 omistaja-asiakasta neljäksi seuraavaksi vuodeksi 81 osuuspankissa.
- OP Ryhmän tavoitteena oli lahjoittaa 100-vuotiaalle Suomelle yhteensä 100 vuoden edestä vapaaehtoistyötä. Yhteistyökumppanien kanssa vapaaehtoistyötä tehtiin yhteensä 274 vuoden edestä.
- OP-bonukset kasvoivat 6 %:lla 220 miljoonaan euroon (208).

OP Ryhmän avainlukuja

	1–12/2017	1–12/2016	Muutos, %
Tulos ennen veroja, milj. €	1 077	1 138	-5,4
Pankkitoiminta	666	574	16,0
Vahinkovakuutus	210	244	-13,9
Varallisuudenhoito	247	226	9,2
Muu toiminta	-45	95	
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	220	208	5,7
	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
CET1-vakavaraisuus, %	20,1	20,1	0,0*
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % **	21,3	22,7	-1,4*
Omien varojen suhde omien varojen vähimmäismäärään (Rava), % ***	148	170	-22*
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,06	0,09	0,0*
Omistaja-asiakkaat (1 000)	1 833	1 747	4,9

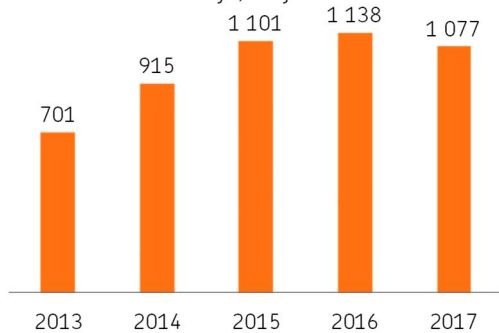
Tuloksen vertailulukuna on käytetty vuoden 2016 vastaavien jaksojen lukuja. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten erien vertailulukuna on käytetty lukua vuoden 2016 lopun tilanteesta, ellei toisin mainita.

* suhdeluvun muutos

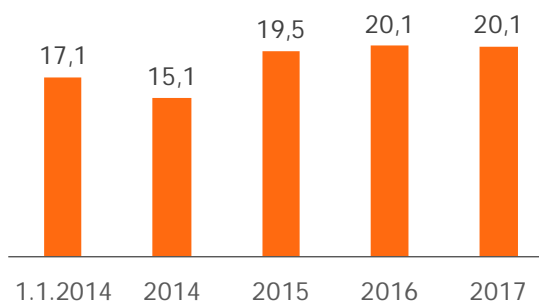
** 12 kk liukuva

*** Rava-suhdeluku on laskettu vakuutusyhtiöiden osalta niiden vakavaraisuussäätelyyn sisältyvillä siirtymäsäännöillä.

Tulos ennen veroja, milj. €

Ydinvakavaraisuussuhde (CET1), %

Johtokunnan puheenjohtaja Tony Vepsäläisen kommentit

OP Ryhmän vuosi 2017 oli monessa mielessä onnistunut. Toimintaamme syvästi uudistavan strategiamme toteutus eteni laajalla rintamalla, taloudellinen asemamme vahvistui edelleen, liiketoiminnan kasvu jatkui kokonaisuutena vakaana ja yhteisöllisessä roolissa saimme aikaan näkyviä, konkreettisia tuloksia.

OPn vuositulo on vakiintunut miljardin euron tasolle. Strategian toteuttamiseen liittyvästä kulukasvusta huolimatta aikaansaatu lähes 1,1 miljardin euron tulos on OP Ryhmän historian kolmanneksi paras. Vahvan tuloksen myötä ryhmän CET1-vakavaraisuus nousi takaisin yli 20 prosentin tasolle.

Tulosta vahvisti tuottojen laaja-alainen kasvu. Niin korkokate, palkkiotuotot kuin sijoitustoiminnan tuotot kasvoivat. Luottosalkun laatu säilyi hyvänä, minkä johdosta luottotappiot jäivät erittäin matalalle tasolle. Luottokannan kasvu jatkui markkinoita nopeampana erityisesti yritysluotoissa ja asuntoyhteisöluotoissa.

Panostimme kehittämiseen vuonna 2017 noin 450 miljoonaa euroa. Valtaosa investoinneista kohdistui toiminnan sääntelynmukaisuuden varmistamiseen sekä mittaviin perusjärjestelmä uudistuksiin ja toiminnan tehostamiseen. Asiakkaillemme näkyvimpiä uudistuksia olivat uudistunut verkkopalvelumme op.fi ja uudet monipuoliset mobiilimaksamisen ratkaisut.

Strategiamme mukaisten uusien palvelukokonaisuuksien rakentamisessa otimme monia askeleita. Avasimme uudet sairaalat Ouluun ja Kuopioon, toimimme asiakkaidemme käyttöön uusia liikkumisen palveluita ja avasimme OP Koti -markkinapaikan asumisen palveluiden alustaksi.

Suomen 100-vuotista itsenäisyyttä juhlistimme OP Ryhmälle luonteenomaisesti vapaaehtoistyöllä: kannustimme sekä henkilöstöämme, hallintoamme, asiakkaitamme että kaikkia suomalaisia lahjoittamaan Suomelle vapaaehtoistyöpäivän. OP Ryhmän lahja isänmaalle nousi lopulta kumppanien kanssa 274 vuoteen. Vapaaehtoistyön kohtaamispaikka Hiiop100.fi jatkaa tehtävien ja tekijöiden yhdistämistä tänäkin vuonna.

OP Ryhmä on olemassa asiakkaitaan varten. Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi vuonna 2017 yli 86 000:lla. Marraskuussa 2017 järjestimme Suomen suurimmat sähköiset vaalit, joissa vaaleihin osallistuneiden osuuspankkien edustajistoihin valittiin lähes 2 400 jäsentä. Osana perustehtäväämme ja yhteisöllistä rooliamme olemme aktiivisesti edistämässä toimintaympäristön hyvinvointia, yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta ja ihmisläheistä yhdessä tekemistä ympäri Suomen.

OP Ryhmässä viidellä vuosikymmenellä toiminut ja ryhmää vuodesta 2007 pääjohtajana luotsannut Reijo Karhinen siirtyi johtajasopimuksensa mukaiselle eläkkeelle tammikuun lopussa 2018. Reijo Karhisen ura OP Ryhmässä hakee vertaistaan. Hänen pääjohtajakaudellaan OP nousi Suomen johtavaksi finanssiryhmäksi, palasi täysin asiakkaidensa omistamaksi sekä uudistui rohkeasti ja vastuullisesti. Kiitämme Reijoa lämpimästi ainutlaatuisesta elämäntyöstä. OP Ryhmän uudistuminen ja asiakasomisteisen perustehtävän toteuttaminen jatkuu. Toivotamme maaliskuun alussa uutena pääjohtajana aloittavan Timo Ritakallion tervetulleeksi OP Ryhmän johtoon – onnea ja yhdessä menestymistä!

OP Ryhmän tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2017

Sisällysluettelo

Toimintaympäristö	5
Tulos ja tase.....	6
OP Ryhmän strategia ja numeeriset tavoitteet.....	7
Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen	8
Muut keskeiset tapahtumat tammi-joulukuussa	9
Vastuullisuus.....	10
Asiakkuudet ja asiakasedut	10
Monikanavaiset palvelut	10
Uudet liiketoiminnot.....	11
Vakavaraisuus.....	11
Riskiasema	13
Segmenttien tulos.....	16
Pankkitoiminta.....	16
Vahinkovakuutus	18
Varallisuudenhoito.....	20
Muu toiminta	22
OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset.....	22
Henkilöstö ja palkitseminen.....	23
OP Osuuskunnan hallinto.....	23
Investoinnit ja palvelukehittäminen.....	24
Vuoden 2018 näkymät.....	24
Tuloslaskelma.....	25
Laaja tuloslaskelma.....	25
Tase.....	26
Oman pääoman muutoslaskelma.....	27
Rahavirtalaskelma.....	28
Segmenttiraportointi.....	29
Liitetaulukot.....	31

Toimintaympäristö

Suhdannekehitys vahvistui selvästi vuonna 2017. Luottamus talouteen koeni edelleen vuoden loppua kohti. Maailmantalous kasvoi ennakkotietojen mukaan nopeimmin yli viiteen vuoteen. Euroalueen talouskasvu ylsi viime vuonna parhaaseen vauhtiinsa kuluvalle vuosikymmenellä.

Inflaatio säilyi maltillisena suotuisasta talouskehityksestä huolimatta. Euroopan keskuspankki (EKP) jatkoi elvyttävää politiikkaansa. EKP osti arvopapereita markkinoilta koko vuoden ajan 60 miljardilla eurolla kuukaudessa, ja ohjaukorot pysyivät ennallaan.

Euribor-korot säilyivät negatiivisina. 12 kuukauden Euribor-korko laski hieman runsaan likviditeetin vuoksi, mutta kolmen kuukauden Euribor-korko pysyi ennallaan. Pidemmät korot nousivat hieman vuoden aikana.

Suomessa talous kasvoi vahvasti laajalla rintamalla. Vienti elpyi kovimpaan vauhtiin kuluvalle vuosikymmenellä. Yritykset lisäsivät investointejaan parantuneen kannattavuuden ja lisäkapasiteetin tarpeen myötä.

Kuluttajien luottamus nousi suotuisan työllisyyskehityksen tukemana ennätystasolle, mikä siivitti kulutuksen hyvään kasvuun. Rakentaminen oli runsasta, asuntokauppa vilkastui, ja asuntojen hinnat nousivat keskimäärin hieman.

Talouskehitys jatkuu lähiaikoina myönteisenä niin euroalueella kuin Suomessa. Rahapolitiikka alkaa kiristyä vuoden aikana, mutta lyhyet korot nousevat vain vähän. Lähiaikojen suurimmat riskit liittyvät rahoitusmarkkinoiden epävarmuuden lisääntymiseen sekä poliittiseen ympäristöön.

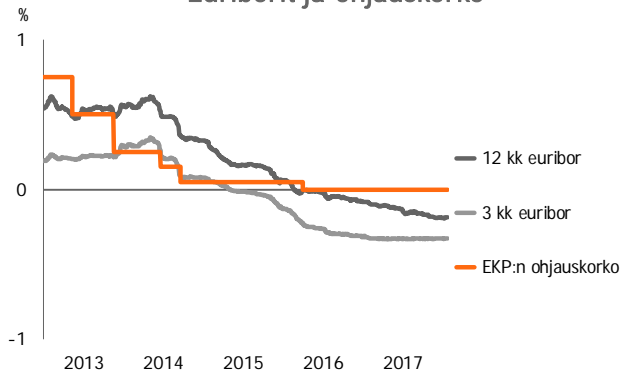
Kotitalouksien luottokanta kasvoi edellisestä vuodesta 2,7 prosenttia. Kulutusluottoja nostettiin viime vuotta vilkkaammin. Uusien nostettujen asuntoluottojen keskikorko laski edelleen ja päättyi alle prosenttiin. Yritys- ja asuntoyhteisöluotot lisääntyivät 4,3 prosenttia vuoden takaisesta. Kotitalous- ja yritysluottojen kysynnän odotetaan vilkastuvan edelleen.

Talletuskannan vuosikasvu kiihtyi 6,1 prosenttiin, ja kotitalouksien talletuskannan kasvuvauhti hidastui 3,3 prosenttiin. Yritystalletukset lisääntyivät 8,0 prosenttia vuoden takaisesta julkisyhteisötalletusten kasvun jatkuessa vilkkaana.

Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen arvo kasvoi vuonna 2017 8,9 prosenttia 116,2 miljardiin euroon. Kasvusta 4,5 miljardia euroa oli peräisin nettomerkinnoista, ja 5,1 miljardia euroa johtui suotuisasta markkinakehityksestä.

Kansantalouden hyvä vire ja sijoitusmarkkinoiden myönteinen kehitys tukivat vakuutusala. Vuoden jälkimmäisellä puoliskolla kiristynyt hintakilpailu sekä henkilöasiakkaissa että yritys- ja yhteisövuakuutuksissa kuitenkin painoi maksutulon kehitystä.

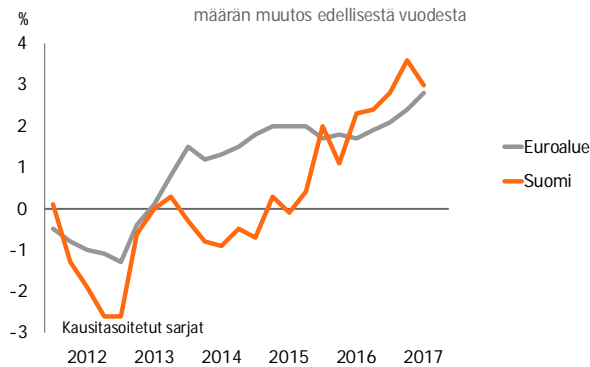
Euriborit ja ohjaukorko

Lähde: Suomen Pankki

BKT

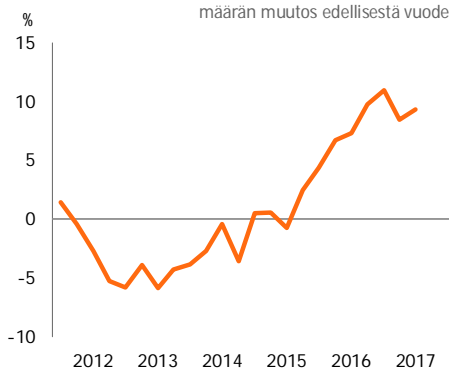
määrän muutos edellisestä vuodesta

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus

Investoinnit Suomessa

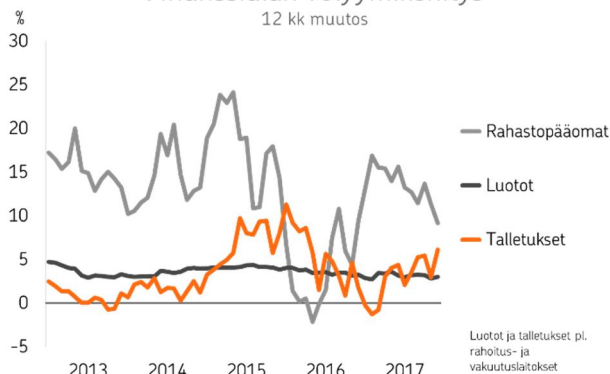
määrän muutos edellisestä vuodesta

Lähde: Tilastokeskus

Finanssialan volyymikehitys

12 kk muutos

Luotot ja talletukset pl. rahoitus- ja vakuutuslaitokset

Lähteet: Suomen Pankki, Suomen Sijoitustutkimus Oy

Tulos ja tase

Tulosanalyysi, milj. €	1-12/2017	1-12/2016	Muutos, %	10-12/2017	10-12/2016	Muutos, %	7-9/2017
Tulos ennen veroja	1 077	1 138	-5,4	204	218	-6,2	290
Pankkitoiminta	666	574	16,0	153	126	21,5	175
Vahinkovakuutus	210	244	-13,9	73	38	92,5	30
Varallisuudenhoito	247	226	9,2	56	43	30,1	98
Muu toiminta	-45	95		-77	11		-13
Tuotot							
Korkokate	1 094	1 058	3,4	279	260	7,4	285
Vakuutuskatte	478	558	-14,4	137	140	-2,3	80
Nettopalkkiotuotot	928	859	8,0	254	222	14,4	217
Sijoitustoiminnan nettotuotot	495	390	26,9	90	108	-17,4	170
Liiketoiminnan muut tuotot	94	122	-23,3	11	18	-37,2	13
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	27	1		14	-4		1
Tuotot yhteensä	3 115	2 989	4,2	784	743	5,5	765
Kulut							
Henkilöstökulut	758	762	-0,6	193	199	-3,0	171
Poistot ja arvonalentumiset	246	160	54,2	88	44		63
Liiketoiminnan muut kulut	769	646	19,0	223	188	18,4	180
Kulut yhteensä	1 773	1 567	13,1	504	431	16,9	415
Saamisten arvonalentumiset	48	77	-38,0	20	41	-51,6	5
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	220	208	5,7	56	53	4,8	55

Taseen avainlukuja, milj. €	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
Saamiset asiakkailta	82 240	78 604	4,6
Sijoitusomaisuus	22 506	25 105	-10,3
Velat asiakkaille	65 549	60 077	9,1
Vakuutusvelka	9 950	10 586	-6,0
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	26 841	28 287	-5,1
Oma pääoma	11 121	10 237	8,6
Tase yhteensä	137 242	133 747	2,6

Tammi-joulukuu

OP Ryhmän tulos ennen veroja ylitti kolmannen kerran peräkkäin miljardin euron tason ja oli 1 077 miljoonaa euroa (1 138). Tulos supistui vuoden 2016 ennätystuloksesta 5,4 prosenttia strategian toteutuksen aiheuttamasta kulukasvusta johtuen. Tulosta pienensivät myös vakuutuskatteen ja kertaluonteisten tuottojen supistuminen. Katsauskauden tulokseen sisältyi kertaluonteisia tuottoja 41 miljoonaa euroa (76). Korkokate, nettopalkkiotuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot puolestaan kasvoivat vertailukaudesta.

Korkokate kasvoi 3,4 prosenttia 1 094 miljoonaan euroon. Pankkitoiminnan korkokate kasvoi 4,4 prosenttia, mutta koko ryhmän korkokatetta supisti Muu toiminta -segmentin korkokatteen pieneneminen. Vakuutuskatte supistui 14,4 prosenttia 478 miljoonaan euroon erityisesti vertailukautta suuremman diskonttokoron laskun ja heikomman vahinkokehityksen johdosta. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 102 miljoonaa euroa (55). Nettopalkkiotuotot olivat 928 miljoonaa euroa eli 69 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuotta aiemmin. Rahastojen palkkiotuotot kasvoivat 12 miljoonaa euroa ja omaisuudenhoidon tuottopalkkiot 33 miljoonaa euroa. Maksuliikkeen nettopalkkiotuotot kasvoivat 11 miljoonaa euroa palkkiokulujen supistuttua 29 miljoonaa euroa. Yhteensä palkkiokulut supistuivat 24 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 26,9 prosenttia 495 miljoonaan euroon. Myytävissä olevien varojen oman pääoman ehtoisten sijoitusten tuotot kasvoivat yhteensä 172 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Myyntivoitot olivat yhteensä 263 miljoonaa euroa (201). Arvonlennukset myytävissä olevista varoista supistuivat 13 miljoonaa euroa. Markkinamuutoksista johtuvat johdannaisten luotto- ja vastapuoliriskin arvonmuutokset kasvattivat arvopaperikaupan nettotuottoja yhteensä 33 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Henkivakuutuksen lyhytaikaiset korkotäydennykset laskivat sijoitustoiminnan nettotuottoja 67 miljoonaa euroa vertailukaudesta.

Liiketoiminnan muut tuotot supistuivat vertailukaudesta 23,3 prosenttia 94 miljoonaan euroon. Kertaluonteisia arvonlisäverojen palautuksia kirjattiin korkoineen aikaisemmilta vuosilta yhteensä 22 miljoonaa euroa. OP Ryhmä myi korttimaksujen tilitys- ja maksupääteläitepalveluiden sopimus- ja maksupääteläitekantansa Netsille toisella vuosineljänneksellä. Liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjattiin kaupasta kertaluonteista tuottoa 25 miljoonaa euroa. Kauppaan liittyviä ylimääräisiä poistoja ja muita kuluja kirjattiin 6 miljoonaa euroa. Vertailukaudesta kirjattiin Visa Europe Ltd:n kaupasta kertaluonteista tuottoa 76 miljoonaa euroa. Osakkuusyhtiöiden tulos parani vertailukaudesta 26 miljoonaa euroa osakkuusyhtiöiksi OP Ryhmässä yhdisteltävien yhtiöiden määrän kasvettua.

Kulut kasvoivat 13,1 prosenttia 1 773 miljoonaan euroon (1 567). Kulujen kasvun selittää pääosin nykyliiketoiminnan kehittämisen kulujen, uusien liiketoimintojen kulujen sekä poistojen ja arvonalentumisten kasvu. OP Ryhmän merkittävät panostukset palveluiden kehittämiseen kasvattivat kehittämisen kuluja 62,2 prosenttia. Suorat kehittämisen kulut olivat yhteensä 219 miljoonaa euroa (135). Uusien liiketoimintojen osuus kokonaiskulujen kasvusta oli 30 miljoonaa euroa. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 24,5 prosenttia 191 miljoonaan

euroon. Poistojen kasvu oli valtaosin seurausta kehittämispanostusten kasvusta. Arvonalentumiset kasvoivat vertailukaudesta 49 miljoonaa euroa 55 miljoonaan euroon. Oman käytön kiinteistöistä kirjattiin arvonalentumisia yhteensä 39 miljoonaa euroa (6). Henkilöstökulut, 758 miljoonaa euroa (762), supistuivat vertailukaudesta.

Tulosta heikentäviä, eri tuloslaskelmaeriin kohdistuneita arvonalentumisia luotoista ja saamisista sekä sijoituksista kirjattiin yhteensä 89 miljoonaa euroa (136), josta 48 miljoonaa euroa (77) kirjattiin luotoista ja muista saamisista. Nettomääräiset arvonalentumiset luotoista ja muista saamisista olivat erittäin matalalla 0,06 prosentin tasolla (0,09) luotto- ja takauskannasta.

OP Ryhmän katsauskauden tuloverot olivat 223 miljoonaa euroa (223). Efektiiivinen verokanta oli 20,7 prosenttia (19,6).

OP Ryhmän oma pääoma kasvoi 8,6 prosenttia 11,1 miljardiin euroon (10,2). Omaan pääomaa kasvattivat katsauskauden tulos ja Tuotto-osuudet. Omaan pääomaan sisältyi Tuotto-osuuksia 2,9 miljardia euroa (2,7), josta irtisanottujen Tuotto-osuuksien osuus oli 0,3 miljardia euroa (0,3). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuosille 2017 ja 2018 on 3,25 prosenttia. Katsauskaudella kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 90 miljoonaa euroa. Vuodelta 2016 korkoja maksettiin yhteensä 83 miljoonaa euroa kesäkuussa 2017. Käyvän arvon rahasto supistui 142 miljoonaa euroa 176 miljoonaan euroon.

Loka-joulukuu

Neljännän vuosineljänneksen tulos ennen veroja oli 204 miljoonaa euroa (218). Tulos supistui vertailukaudesta 14 miljoonaa euroa sijoitustoiminnan nettotuottojen supistuttua ja kulujen kasvettua. Neljännän vuosineljänneksen tuloskehitystä tukivat korkokatteen ja nettopalkkiotuottojen kasvaminen. Tuotot yhteensä, 784 miljoonaa euroa, kasvoivat 5,5 prosenttia vertailukaudesta.

Korkokate kasvoi vuotta aiemmasta 7,4 prosenttia 279 miljoonaan euroon. Vakuutuskatte supistui 2,3 prosenttia 137 miljoonaan euroon. Nettopalkkiotuotot olivat 254 miljoonaa euroa eli 32 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuotta aiemmin. Omaisuudenhoidon tuottopalkkiot kasvoivat 33 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat 17,4 prosenttia 90 miljoonaan euroon. Myytävissä olevien varojen nettotuotot kasvoivat 23 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Henkivakuutuksen lyhytaikaiset korkotäydennykset laskivat sijoitustoiminnan nettotuottoja 51 miljoonaa euroa.

Kulut kasvoivat vertailukaudesta 16,9 prosenttia 504 miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 88 miljoonaa euroa (44). Arvonalentumisia oman käytön kiinteistöistä ja tietojärjestelmistä kirjattiin yhteensä 39 miljoonaa euroa vertailukautta enemmän. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 18,4 prosenttia 223 miljoonaan euroon. Merkittävät panostukset palveluiden kehittämiseen kasvattivat kehittämisen kuluja 34 miljoonaa euroa vertailukaudesta.

OP Ryhmän strategia ja numeeriset tavoitteet

Kesäkuussa 2016 vahvistetun strategian mukaisesti OP Ryhmän tavoitteena on muuttua asteittain puhtaasta finanssitoimijasta

digitaalisen ajan monialaiseksi palveluyritykseksi, jolla on vahva finanssiosaaminen. Strategiassa korostuu asiakaskokemuksen kehittäminen palveluita ja toimintoja digitalisoimalla. OP Ryhmä aikoo tulevina vuosina rakentaa terveys- ja hyvinvointipalveluista neljännen liiketoiminta-alueen pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitoliiketoimintojen rinnalle.

OP Ryhmässä on käynnissä mittava kehitysohjelma, jolla ryhmän palveluiden digitalisointumista vauhditetaan. Strategia viedään käytäntöön systemaattisesti johdettujen hankkeiden kautta. Nykyisen ja uuden liiketoiminnan kehittämisinvestointeihin käytetään vuosina 2016–2020 jopa 2 miljardia euroa. Liiketoiminnan uudistamisen ja toiminnan tehostamisen edellyttämät investoinnit lisäävät ryhmän kuluja ja heikentävät kannattavuutta, ennen kuin niiden hyödyt realisoituvat taloudellisten tunnuslukujen parantumisena.

Strategian mukaisesti ryhmän kehittämispanostukset kasvoivat katsauskaudella merkittävästi, ja ne olivat noin 44 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin. Panostuksista valtaosa kohdistui nykyliiketoiminnan kehittämiseen, mutta uusien liiketoimintojen osuus kasvaa tulevaisuudessa. Vuoden 2017 kehittämispanostukset olivat yli 450 miljoonaa euroa.

Kehittämisinvestoinneilla varmistetaan nykyisen liiketoiminnan kilpailukykyisyys ja jatkuvuus sekä toiminnan säädöstenmukaisuus ja luodaan edellytyksiä uusille asiakaslähtöisille liiketoimintamalleille.

Katsauskauden aikana jatkettiin ICT-arkkitehtuurin ja liiketoimintasegmenttien perusjärjestelmien uudistamista ryhmän kilpailukykyyn parantamiseksi sekä uusien digitaalisten palveluiden mahdollistamiseksi. Katsauskauden keskeisimmät panostukset kohdistuivat ryhmätasoisien ICT-alustan, maksuliike- ja korttijärjestelmien sekä vahinkovakuutuksen järjestelmien uudistamiseen. Myös varallisuudenhoidon sähköistä myyntiä ja asiointia kehitettiin.

Katsauskaudella tuotiin markkinoille uudistetut henkilö- ja yritysasiakkaiden verkkopalvelut (op.fi). OP-mobiiliin ja Pivoon lanseerattiin useita uusia toiminnollisuuksia. Katsauskaudella otettiin käyttöön myös ensimmäiset täysin digitaaliset finanssipalvelut, kun OP Nano -palveluperheen kotivakuutus lanseerattiin toukokuussa ja matkavakuutus syyskuussa. Markkinoille tuotiin useita uusia tuotteita, esimerkiksi uusi liikennevakuutus, asuntoluottojen korkosuojatuotteet, monivaluuttakonsernitili ja kybervakuutus.

Katsauskaudella oli käynnissä mittavia viranomais- ja lainsäädäntölähtöisiä hankkeita, joista merkittävimmät liittyivät tietosuojaj- ja rahanpesusääntelyn muutoksiin, uuteen maksupalveludirektiiviin (PSD2) sekä varallisuudenhoitoon (MiFID II ja T2S) ja taloushallintoon (IFRS9).

OP Ryhmä on panostanut toiminnan tehostamiseen monella rintamalla. Vuonna 2017 robotiikan avulla mahdollistettiin 9 miljoonan euron (1) kustannussäästöt.

Uusissa liiketoiminnoissa avattiin Ouluun ja Kuopioon sairaalat ja otettiin käyttöön uusia liikkumisen ja kaupankäynnin palveluita. Lisäksi ensimmäisiä uusia asumisen palveluita otettiin pilottikäyttöön. Uusien liiketoimintojen kehittämisen lähtökohtana on niiden luontainen kytkeytyminen olemassa olevaan liiketoimintaan.

OP Ryhmän numeeriset tavoitteet	31.12.2017	31.12.2016	Tavoite 2019
Asiakaskokemus, NPS (-100-+100)			
Bränditaso	21,5	22,7	25
Kohtaamistaso	58	53	70, yli ajan 90
CET1-vakavaraisuus, %	20,1	20,1	22
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % (12 kk liukuva)	21,3	22,7	22
Nykyliiketoiminnan kulut (12 kk liukuva), milj. €	1 661	1 532	Kulut 2020 vuoden 2015 tasolla (1 500)
Omistaja-asiakkaat, miljoonaa	1,8	1,7	2,1 (2019)

Hallintoneuvosto täsmensi 26.10.2017 OP Ryhmän tehokkuustavoitetta. Aiempi tavoite oli, että OP Ryhmän nykyliiketoiminnan kulut ovat vuonna 2019 enintään samalla tasolla kuin vuonna 2015. Uusi tavoite on, että OP Ryhmän nykyliiketoiminnan kulut ovat vuonna 2020 vuoden 2015 tasolla.

Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen

OP Ryhmän toiminta perustuu osuustoiminnallisiin arvoihin, vahvaan vakavaraisuuteen, osaavaan riskienhallintaan ja asiakkaiden kunnioittamiseen. Ryhmän arvot ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen. OP Ryhmän perustehtävänä on luoda vahvan vakavaraisuutensa ja tehokkuutensa avulla kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia omistaja-asiakkailleen ja toimintaympäristölle.

Osuustoiminnallisena yrityksenä OP Ryhmän toimintaa ohjaa kaksoisrooli. Liiketoiminnallisessa roolissa ryhmä tarjoaa asiakkaille kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita sekä huolehtii toimintansa kannattavuudesta ja vakavaraisuuden kehittämisestä. Yhteisöllisessä roolissa OP edistää yhteisön pitkän tähtäimen menestystä ja hyvinvointia edustamalla positiivista muutosvoimaa toimintaympäristössä. Yhteisöllinen rooli merkitsee vaikuttavia tekoja yhteisön hyväksi niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti – digitaalisesti ja fyysisesti. Ryhmän menestystä mitataan onnistumisilla molemmissa rooleissa.

Tammi-joulukuu

Katsauskaudella OP Ryhmä jatkoi aiemmin päätettyjen #Suominousuun-avausten toteutusta. #Suominousuun-avausten tavoitteena on tuoda lisää liikkumavaraa ja taloudellista toimeliaisuutta OPn laajaan asiakaskuntaan ja koko Suomeen.

Yritysten kasvupotentiaalia rahoittamassa

OP Ryhmä on välittäjänä kahdessa Euroopan investointirahaston (EIR) takaamassa pk-yritysten rahoitusohjelmassa, jotka mahdollistavat yhteensä 300 miljoonan euron rahoituksen.

EIR antaa luotoille 50 prosentin riskinjakotakauksen. Ohjelmat on suunnattu kasvavien ja innovatiivisten yritysten hankkeisiin sekä investointeihin. Ensimmäisen rahoitusohjelman sopimus allekirjoitettiin maaliskuussa 2016, ja ohjelma on tarkoitettu alle 500 henkilöä työllistävälle yrityksille. Tammikuussa 2017 allekirjoitetun sopimuksen kohderyhmää puolestaan ovat alle 250 henkilöä työllistävät yritykset. OP on myöntänyt ohjelmien puitteissa jo yli 300 yrityslainaa, yhteensä 180 miljoonaa euroa. Rahoittamalla yrityksiä, joilla on kasvupotentiaalia, OP Ryhmä on mukana tukemassa tulevaisuuden talouskasvua ja työllisyyttä.

Marraskuussa OP Ryhmä solmi Euroopan investointipankin (EIP) kanssa sopimuksen uudesta takausohjelmasta suurille ja keskiuurille yrityksille. Sopimuksen myötä OP toi keskiuurten suomalaisyritysten saataville 300 miljoonan euron rahoituspaketin.

#Perheellisiä-avauksella tukea vauvaperheille

OP Ryhmä tarjosi vuoden 2016 toukokuusta vuoden 2017 loppuun saakka vauvaperheille perheen arkea helpottavia tuotteita ja palveluita. #Perheellisiä-avaukseen kuului syntymättömän lapsen terveys- ja toimeentulovakuutus sekä alle vuoden ikäisten lasten vanhemmille NewLife-henkivakuutus vuodeksi veloituksetta. Lisäksi laina-asiansa sopimuksen mukaisesti hoitaneilla perheillä, joille syntyi lapsi vuoden 2017 loppuun mennessä, oli mahdollisuus enintään 12 kuukauden mittaiseen asuntoluottojen lyhennysvapaaseen ilman toimitusmaksuja.

Terveysvakuutuksia myönnettiin kampanja-aikana yli 26 600 syntyvälle lapselle – eli lähes joka kolmas Suomeen syntyvä vauva sai terveysvakuutuksen lahjaksi. Edun arvo kampanja-aikana oli yhteensä noin 12 miljoonaa euroa. NewLife-vakuutuksia myönnettiin kampanja-aikana yli 13 300 kappaletta. Lisäksi lyhennysvapaata hyödynnettiin noin 29 500 lainaan.

Hiiop – OP Ryhmän lahja 100-vuotiaalle Suomelle

Suomen 100-vuotisjuhlavuonna OP Ryhmä halusi lahjoittaa Suomelle 100 vuotta vapaaehtoistyötä ja madaltaa kynnystä vapaaehtoistyön tekemiseen. Kaikki suomalaiset kutsuttiin mukaan tekemään hyvää yhdessä, ja OP avasi kaikille avoimen vapaaehtoistyön kohtaamispaikan osoitteeseen Hiiop100.fi. Kaikki OP:n 12 000 työntekijää saivat tehdä päivän vapaaehtoisena työpajallaan. Juhlavuoden aikana OP Ryhmän työntekijät ja hallinto tekivät ympäri Suomen yhdessä kumppaneiden ja suomalaisten kanssa yli 274 vuotta vapaaehtoistyötä.

Suomen suurimmat sähköiset vaalit

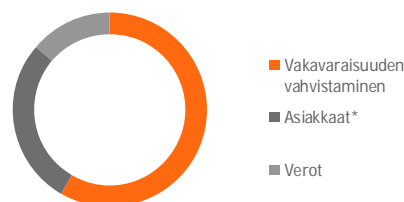
OP Ryhmän 81 osuuspankissa järjestettiin marraskuussa sähköiset edustajiston vaalit, joissa omistaja-asiakkaat valitsivat keskuudestaan edustajiston omaan pankkiinsa seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Äänioikeutettuja omistaja-asiakkaita oli 1,5 miljoonaa. Äänistä 66 % annettiin sähköisesti ja 34 % postiaänestyksellä. Edustajistoihin valittiin yhteensä lähes 2 400 jäsentä yli 5 600 ehdokkaasta.

Tuloksen käyttö

Perustaltaan osuustoiminnallisena toimijana OP Ryhmän tavoitteena ei ole voiton maksimointi omistajille, vaan osuuskunnan omistaja-asiakkaiden tarvitsemien palvelujen

tuottaminen mahdollisimman tehokkaasti. Yhteinen menestys käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi keskittämisenä ja muina taloudellisina etuina sekä palvelukyvyyn ylläpitona ja kehittämisenä.

Arvio OP Ryhmän katsauskauden tuloksen käytöstä, joka vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen:

*) Asiakkaat = asiakasbonukset, vakuutuslennukset ja korot omistaja-asiakkaiden sijoituksille

OP:n perustehtävän menestyksekkäs toteuttaminen vaatii vahvaa vakavaraisuutta, jota edellyttävät myös kasvavat viranomaisvaatimukset. Liiketoiminnan tuloksesta valtaosa käytetään vakavaraisuuden kasvattamiseen. Se vaatii ryhmältä tehokkuutta ja tuloksentekeyttä myös jatkossa.

Merkittävä osa tuloksesta palautetaan omistaja-asiakkaille OP-bonusina ja erilaisina etuina ja alennuksina. Osuustoiminnallisen yrityksen peruserätyksen mukaisesti hyöty jaetaan sen mukaan, kuinka paljon kukin jäsen osuuskunnan palveluita käyttää. Etukokonaisuuden muodostavat suhteessa asioinnin määrään miltei kaikesta asioinnista kertyvät OP-bonukset sekä pankkipalveluista ja vahinkovakuuttamisen ja varallisuudenhoidon tuotteista annettavat edut ja alennukset. Lisäksi tiettyjä palvelukokonaisuuksia tarjotaan ainoastaan omistaja-asiakkaille. Omistaja-asiakkailta on myös mahdollisuus sijoittaa omaan osuuspankkiinsa Tuotto-osuuksien kautta. Tuotto-osuuksille maksetaan vuosittain korkoa pankkien voitonjakona.

Tuloksesta maksetuilla veroilla mitattuna OP Ryhmä on yksi Suomen suurimmista veronmaksajista. Maksamalla verot Suomeen ryhmä on edistämässä koko Suomen menestystä.

Muut keskeiset tapahtumat tammi–joulukuussa

EKP tarjosi euroalueen luottolaitoksille neljä kohdennettua neljän vuoden mittaista pitempiaikaista rahoitusoperaatiota (TLTRO-II), joilla se pyrkii ensisijaisesti tukemaan kasvua. Pankit voivat lainata TLTRO-II-operaatioista määrän, joka vastaa enintään 30 prosenttia niiden vuoden 2016 tammikuun lopun lainakannasta euroalueen yrityksille ja kotitalouksille lukuun ottamatta kotitalouksien asuntolainoja. Ylläpitääkseen vahvaa kasvua OP Ryhmä osallistui katsauskaudella TLTRO-II-operaatioihin 1 miljardilla eurolla. OP Ryhmä on osallistunut TLTRO-II-operaatioihin yhteensä 4 miljardilla eurolla.

OP Ryhmä sai 2.2.2017 EKP:n päätöksen asettaa OP Ryhmän vähittäisvastuulle riskipainolattiat 18 kuukauden määräajaksi. Päätöksen taustalla ovat EKP:n havaitsemat puutteet OP Ryhmän vakavaraisuuden laskennassa käyttämän IRBA-menetelmän (Internal Ratings Based Approach) hallinnointi- ja validointiprosessissa, erityisesti validointien viivästyminen.

Keskeisimmät puutteet on korjattu. Jäljellä olevien puutteiden korjaaminen etenee suunnitellusti.

Finanssivalvonta antoi 7.3.2017 Helsingin Seudun Osuuspankille julkisen varoituksen ja 400 000 euron seuraamusmaksun selonottovelvollisuuteen liittyvistä puutteellisuuksista sijoitusneuvonnassa. Korjaavat toimenpiteet on tehty, eikä asiakkaille ole aiheutunut taloudellista haittaa. Varoitus perustuu Finanssivalvonnan syksyllä 2015 useille eri toimijoille suorittamaan tarkastukseen.

OP Ryhmä ja Nets allekirjoittivat 5.4.2017 liiketoimintakauppasopimuksen, jonka mukaisesti OPn korttimaksujen tilitys- ja maksupäätepalveluiden sopimus- ja maksupäätelaitekanta siirtyi 28.6.2017 Netsille. Tilitys- ja maksupäätepalveluiden avulla kauppiat voivat ottaa vastaan korttimaksuja ostosten maksutapana. Kaupan myötä OPlta siirtyi Netsille noin 15 000 kauppiaan korttitilitys- ja maksupäätepalvelusopimukset. OP ja Nets ovat tehneet yhteistyötä kaupan kohteena olevissa palveluissa vuodesta 2011 lähtien. OP Ryhmä kirjasi kaupasta kertaluonteista positiivista tulosvaikutusta 19 miljoonaa euroa katsauskaudella.

OP Ryhmä on toimittanut vastauksensa Kilpailu- ja kuluttajavirastolta vuonna 2015 saatuun selvityspyyntöön. Viranomaiset selvittävät OP Ryhmän markkina-asemaa vähittäispankkipalveluissa ja vahinkovakuutuslaitosten hinnoittelua. Asia on edelleen viranomais selvityksessä.

Vastuullisuus

Yhteiskuntavastuu on tiivis osa OP Ryhmän liiketoimintaa ja strategiaa. Yhteiskuntavastuun toimenpiteissä ryhmä huomioi taloudellisen ja sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun. OP Ryhmän tavoite yhteiskuntavastuussa on olla toimialan edelläkävijä Suomessa. OP Ryhmä on sitoutunut noudattamaan YK:n Global Compact -aloitteen kymmentä periaatetta ihmisoikeuksista, työelämän oikeuksista, ympäristöperiaatteista ja korruption torjunnasta. OP on noudattanut vuodesta 2009 lähtien YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

OPn vastuullisuusohjelma, jonka teemana on "Vastuullisuudesta positiivista muutosvoimaa", rakentuu neljän teeman ympärille: "edistämme kestävästä taloudesta", "tuemme alueellista elinvoimaisuutta", "toimimme ihmisläheisesti ja osallistaen" ja "edistämme terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia". Vastuullisuusohjelman käytännön tavoitteisiin kuuluu esimerkiksi hiilipositiivisuuden tähtäminen vuoteen 2025 mennessä. Osana tätä tavoitetta osa OPn Vallilan toimitalon energiasta tuotetaan toimitalon katolle katsauskaudella rakennetun aurinkovoimalan avulla.

Monimuotoisuuden edistämiseksi OPn tavoitteena on molempien sukupuolien osuus määritellyissä johtajatehtävissä vähintään 40 %. Vuoden 2017 lopussa naisten osuus oli 21 %. Vastuullisuusohjelman vuositavoitteet esitellään OPn vuosikatsauksessa.

Katsauskaudella päivitettiin OP Ryhmän hyvän liiketavan periaatteet, joita kaikkien OP Ryhmässä työskentelevien tulee noudattaa roolista, asemasta tai toimipaikasta riippumatta. Hyvän liiketavan periaatteet kattavat myös keskeisimmät ympäristöperiaatteet.

Asiakkuudet ja asiakasedut

OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi tammi–joulukuussa 86 000:lla yli 1,8 miljoonaan.

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden sijoitukset osuuspankkien Tuotto- ja jäsenosuuksiin olivat joulukuun lopussa yhteensä 3,1 miljardia euroa (2,9).

OP Ryhmän asiakasmäärä kasvoi tammi–joulukuussa nettomääräisesti 38 000:lla. Joulukuun lopussa asiakkaita oli 4 395 000. Henkilöasiakkaiden määrä oli 3 950 000 ja yritysasiakkaiden määrä 445 000. Pankki- ja vahinkovakuutus toiminnan yhteisten asiakkaiden määrä kasvoi tammi–joulukuussa 40 000:lla lähes 1,8 miljoonaan.

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitoasiainnista kertyy OP-bonuksia. Asiainnista keskittämisen avulla omistaja-asiakkaille tammi–joulukuussa kertyneiden uusien bonusten arvo oli yhteensä 220 miljoonaa euroa (208). Bonuksia käytettiin pankki- ja varallisuudenhoitopalveluihin yhteensä 103 miljoonaa euroa (101) ja vahinkovakuutuslaitosten vakuutusmaksuihin 114 miljoonaa euroa (107). OP-bonuksia käytettiin 2 315 000 vakuutuslaskuun (2 200 000), joista 327 000 laskua (297 000) maksettiin kokonaan bonuksilla.

Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille

Omistaja-asiakkaille annettiin katsauskaudella 70 miljoonaa euroa (67) vahinkovakuutuksen keskittämislennuksia. Lisäksi omistaja-asiakkaat ostivat, myivät ja vaihtoivat suurinta osaa rahastoista ilman erillisiä kuluja. Edun arvo oli katsauskaudella 5 miljoonaa euroa (3).

Katsauskaudella kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 90 miljoonaa euroa (83). Tuotto-osuuksille maksetaan vuodelta 2017 3,25 prosentin korko (3,25).

Monikanavaiset palvelut

Ryhmän monikanavainen palveluverkosto koostuu konttori-, verkko-, puhelin- ja mobiilipalveluista. Henkilökohtaista asiakaspalvelua tarjotaan sekä konttoreissa että digitaalisesti. Ryhmän tavoitteena on tarjota toimialan paras monikanavainen asiakaskokemus luomalla jatkuvia ja merkityksellisiä kohtaamisia kaikissa kanavissa.

OP-mobiili oli joulukuussa asiakkaiden päivittäisasiainnissa pääkanava lähes 18 miljoonalla käynnillä (13) yhden kuukauden aikana. Verkkopalveluiden käyntien määrä oli noin 9 miljoonaa

(10). Pivo-mobiilisovelluksen käyntien määrä oli joulukuussa yli 2,5 miljoonaa (1,8). Vuonna 2016 lanseeratussa OP-yrittymobiilissa oli joulukuussa 360 000 käyntiä (41 000).

Katsauskauden aikana asiakkaille lanseerattiin useita uusia mobiilimaksutapoja: Pivon kaverimaksu, Pivon maksunappi sekä Siirto-maksut Pivossa ja OP-mobiilissa. Pivon kaverimaksun ja Siirto-maksun avulla asiakkaat voivat siirtää rahaa toiselle henkilölle maksun vastaanottajan puhelinnumeroa käyttäen. OPn asiakkaita on rekisteröitynyt Siirto-maksun piiriin jo yli 333 000. Pivon maksunapilla asiakkaat voivat maksaa verkkokaupoissa ostoksiaan ilman avainlukulistaa tai kortin tunnuslukua. Pivon maksunappi on maksutapavaihtoehtona jo yli 4 000 verkkokaupassa.

OP vahvisti yrityksille suunnattua mobiilimaksutarjontaa syyskuussa ostamalla Payment Highway -palvelun. Palvelun avulla OPn yritysasiakkaat voivat tarjota asiakkailleen esimerkiksi Pivon ja Siirron kaltaiset uudet mobiilimaksutavat sekä luottokortilla tehtävät toistuvaismaksut. Palvelua voidaan hyödyntää esimerkiksi ruuan tilaamiseen verkosta tai kortittomaan tankkaukseen.

OPn verkkopalvelu op.fi on uudistunut, ja se palvelee pankkiasioissa sekä henkilö- että yritysasiakkaita ja vakuutusasioissa henkilöasiakkaita. Uutta palvelua on alusta asti kehitetty yhdessä asiakkaiden kanssa, ja kehitystyötä ohjaa asiakaspalautetta kerätään edelleen.

Verkko- ja mobiilipalveluiden kasvusta huolimatta OP Ryhmällä on edelleen maan kattavin konttoriverkosto, johon kuuluu 407 toimipaikkaa (442) ympäri maata. Oman konttoriverkoston toimintaa tukee lisäksi laaja asiamies- ja kumppanuusverkosto, jonka merkitys on erityisen suuri vahinkovakuutusten myynnissä.

OP Ryhmä on laajasti läsnä yleisimmissä sosiaalisen median kanavissa, joissa sillä on yhteensä lähes 370 000 seuraajaa (300 000). Ryhmän valtakunnallisten some-tilien lisäksi monilla osuuspankeilla on omat Facebook-sivut, joilla ne jakavat paikalliselle asiakaskunnalle suunnattuja julkaisuja. Maaliskuussa avattiin op.media, OPn omistaja-asiakkaiden ja yritysasiakkaiden uusi yhteisöllinen verkkomedia. Palvelussa käy kuukausittain noin 350 000 kävijää.

Uudet liiketoiminnot

Terveys ja hyvinvointi

Pohjola Terveys Oy:n sairaalaverkosto täydentyi katsauskaudella kahdella uudella Pohjola Sairaalalla. Helsingissä sijaitseva Pohjola Sairaala ja vuonna 2016 avattu Tampereen sairaala saivat rinnalleen toukokuussa avatun Oulun sairaalan ja elokuussa Kuopioon perustetun sairaalan. Kaikki neljä Pohjola Sairaalaa tarjoavat kattavat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut, tutkimukset, leikkauspalvelut sekä kuntoutuksen. Sairaalaverkosto valmistuu toukokuussa 2018 avautuvan Turun Pohjola Sairaalan myötä.

Hallintoneuvosto käsitteli kokouksessaan 28.9.2017 terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnan strategian mukaisen laajentumisen seuraavia vaiheita. Tulevina vuosina liiketoimintaa on tarkoitus laajentaa muun muassa valtakunnallisen lääkäriasemaverkoston rakentamisen kautta. Lisäksi selvitetään palvelutarjonnan laajentamista ikääntyvien hoivapalveluihin.

Asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä Pohjola Sairaaloiden palveluun. Leikkausasiakkaiden antama NPS-luku oli tammi-joulukuussa 97 (96).

Liikkuminen

OP otti marraskuussa 2016 ensiaskeleensa liikkumisen palveluissa lanseeraamalla OP Kulku -palvelun pääkaupunkiseudulla. Palvelun tavoitteena on madaltaa kynnystä sähköautoilun aloittamiseen tarjoamalla kuluttajille ja pienyrityksille mahdollisuuden sähköautoiluun kuukausihinnalla. OP Kulku laajeni kevään ja kesän aikana Tampereelle ja Turkuun sekä niiden lähialueille. Heinäkuussa julkistettiin OP Kulku -palvelun yhteiskäyttöautoratkaisu, jossa kaupungit voivat hankkia työntekijöidensä tai kuntalaisten yhteiskäyttöön sähköautoja, jotka ovat käytettävissä myös vapaa-ajalla. Kotkassa käynnistyi tähän perustuva kaupunkiautokokeilu marraskuussa.

OP julkisti huhtikuussa rakentavansa yhdessä Fortumin kanssa noin sata sähköautojen latauspistettä eri puolille Suomea. Uudet latauspisteet sijoitetaan osuuspankkien toimipisteiden yhteyteen, ja niiden rakentaminen on käynnissä.

Toukokuussa OP toi Suomeen DriveNow-yhteiskäyttöautot. DriveNow-palveluun rekisteröityneillä käyttäjillä on käytettävissä 150 autoa Helsingissä ja sen lähialueilla ajominuutteihin perustuvalla maksulla. Kolmannen vuosineljänneksen aikana DriveNow-palveluun tuotiin uusia ominaisuuksia kuten tuntipaketit ja dynaaminen hinnoittelu. Joulukuun lopussa DriveNow'lla oli Suomessa jo yli 16 000 asiakasta.

Elokuun lopussa OP lanseerasi minuuttipohjaisen DriveNow'n ja pitkäaikaiseen vuokraukseen perustuvan OP Kulku -palvelun rinnalle OP Kausiauto -palvelun, jossa minimivuokra-aika on yksi kuukausi.

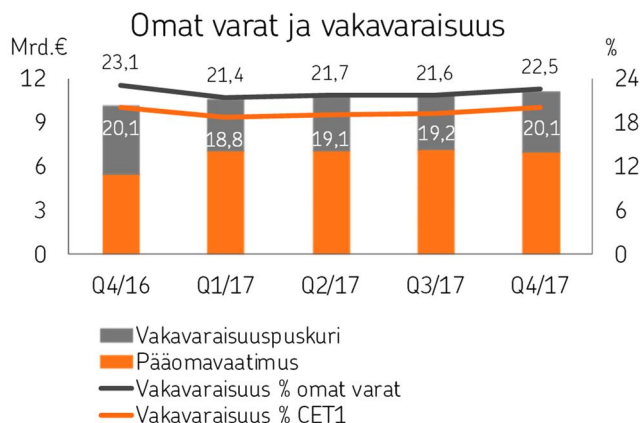
Vakavaraisuus

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

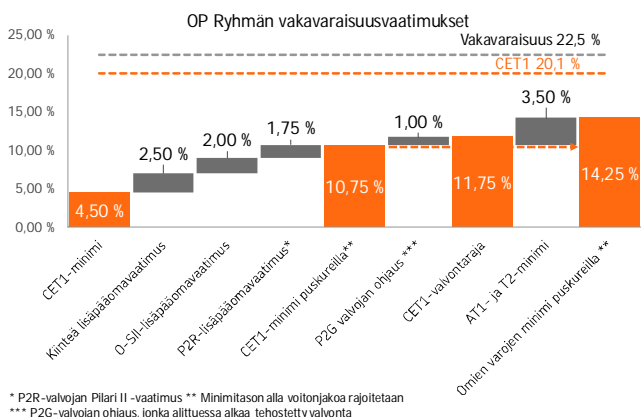
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan lasketut OP Ryhmän omat varat ylittivät laissa määritellyn vähimmäismäärän 3,6 miljardilla eurolla (4,3). Puskuria laskivat valvojan arvion perusteella EKP:n määräämä Pileri 2 -pääomavaatimus (P2R) 1,75 prosenttia yhdistettynä pankkitoiminnan kasvun aiheuttamaan pääomavaatimuksen nousuun, sekä EKP:n asettamat riskipainolattiat. P2R-vaatimus nosti luottolaitosvakavaraisuuden pääomavaatimuksen 12,5 prosentista 14,3 prosenttiin riskipainotetuista eristä laskettuna. Ryhmän omien varojen määrä suhteessa vähimmäispääomavaatimukseen oli 148 prosenttia (170). P2R-vaatimus alensi suhdelukua 16 prosenttiyksikköä. Suhdeluku oli 162 prosenttia ilman EKP:n asettamia riskipainolattioita. Pankkitoiminnan lisäpääomavaatimusten ja vakuutusyhtiöiden pääomavaatimusten seurauksena Rava-vakavaraisuuden minimitaso 100 prosenttia kuvaa tasoa, jonka puiteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisveloitteita.

Luottolaitosvakavaraisuus

OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus oli 20,1 prosenttia (20,1). EKP:n asettamat riskipainollatit laskivat vakavaraisuutta 2,0 prosenttiyksikköä. Ydinpääomien kasvu ylitti luottokannan kasvusta johtuvan kokonaisriskin kasvun. Etuuspoijaisten eläkejärjestelyiden (IAS 19) laskennallisten oikaisujen vaikutus ryhmän CET1-vakavaraisuuteen oli noin -1,0 prosenttiyksikköä, eli hieman pienempi kuin vuoden 2016 lopussa.

OP Ryhmän luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteiseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja CET1-vakavaraisuudelle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus, 2 prosentin O-SII-lisäpääomavaatimus ja EKP:n P2R-vaatimus nostavat käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 14,3 prosenttiin ja CET1-vakavaraisuudelle 10,8 prosenttiin.

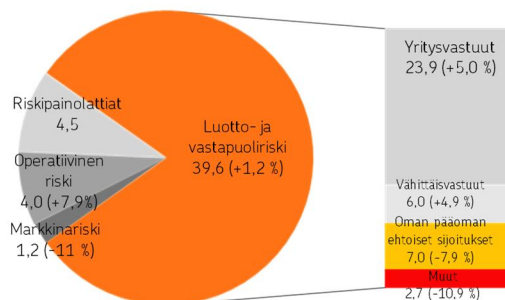
* P2R-valvojan Pilari II -vaatimus ** Minimitalon alla voitonjakoa rajoitetaan
*** P2G-valvojan ohjaus, jonka alitussa alkaa tehostetty valvonta

Ryhmän luottolaitostoiminnan ydinpääoma oli 9,9 miljardia euroa (8,9). Ydinpääomaa kasvattivat pankkitoiminnan tulos, Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut sekä osingot ryhmän vakuutusyhteisöiltä. Ydinpääomista vähennetyt IAS 19 -oikaisut laskivat hieman vuodenvaihteen 2016 tasosta. Tuotto-osuuksien määrä ydinpääomissa oli 2,8 miljardia euroa (2,6). Tammikuussa 2018 palautettuja Tuotto-osuuksia, 0,1 miljardia euroa, ei ole luettu ydinpääomaan.

Kokonaisriski oli 49,2 miljardia euroa (44,1), eli 11,6 prosenttia suurempi kuin viime vuoden lopussa. Vuoden 2016 lopun luvussa ei ole huomiotu EKP:n asettamaa riskipainoalarajaa, jonka osuus kasvusta on 88 prosenttia. EKP:n asettama

vähittäisvastuiden riskipainoalaraja oli 4,5 miljardia euroa, jota ilman kokonaisriski oli 44,7 miljardia euroa ja kasvu vuodenvaihteesta 1,4 prosenttia. Yritysvastuiden keskimääräiset riskipainot laskivat hieman luottokannan laadun parannuttua ja laskennan optimoinnin seurauksena. Vähittäisvastuiden keskimääräiset riskipainot nousivat hieman.

Kokonaisriski 31.12.2017
yhteensä 49,2 mrd.€
(muutos vuoden alusta 12 %)

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset käsitellään riskipainotettuina erinä EKP:n luvan mukaisesti. Oman pääoman ehtoisiin sijoituksiin sisältyy ryhmän sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia riskipainotettuina erinä 6,5 miljardia euroa noin 280 prosentin riskipainolla.

Finanssivalvonta tekee makrovakauspäätöksen neljännesvuosittain. Finanssivalvonta päätti joulukuussa 2017 edelleen olla asettamatta pankeille syklistä vähentävää lisäpääomavaatimusta. Asuntolainoille tuli voimaan 15 prosentin riskipainoalaraja vuoden 2018 alusta alkaen vähintään kahdeksi vuodeksi. Riskipainollatilla varaudutaan Finanssivalvonnan aiheuttamaan järjestelmäriskin. Riskipainoalarajalla ei ole vaikutusta OP Ryhmän kokonaisriskiin EKP:n asettamat vähittäisvastuiden riskipainoalarajat huomioiden. Ilman EKP:n riskipainoalarajaa Finanssivalvonnan asuntoluottojen 15 prosentin riskipainoalaraja heikentäisi CET1-vakavaraisuutta arviolta 1,2 prosenttiyksikköä.

Tulevassa EU-tason sääntelyssä on mukana velkaantumisasestetta kuvaava vaatimus eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio). OP Ryhmän pankkitoiminnan vähimmäisomavaraisuusaste on nykytulokintojen mukaan arviolta 7,9 prosenttia (7,4) katsauskauden lopun luvuilla laskettuna. Säännösluonnosten mukainen minimitalon on 3 prosenttia.

Valtiovarainministeriö on valmistelemaan järjestelmäriskipuskurin lisäämistä luottolaitoslakiin. Luonnosten mukaan Finanssivalvonta voisi asettaa järjestelmäriskipuskurin 0–5 prosenttiin. Puskuri vaikuttaisi OP Ryhmään vain, jos se ylittäisi OP Ryhmän O-SII-puskurin, joka on tällä hetkellä 2 prosenttia.

Vahinko- ja henkivakuutus

Vahinkovakuutuksen ja henkivakuutuksen omat varat laskivat osingonmaksujen seurauksena. Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusasema säilyi hyvällä tasolla.

	Vahinkovakuutus*		Henkivakuutus	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Omat varat, milj. € **	902	983	1 317	1 455
Pääomavaade, milj. €**	666	687	674	742
Solvenssisuhde, % **	135	143	195	196
Solvenssisuhde,% (ilman siirtymäsäännöstä)	135	127	151	149

* Vahinkovakuutuksen vertailuluvusta on poistettu OVY Oy (entinen OVY Vakuutus Oy)

** siirtymäsäännökset huomioiden

EKP:n valvonta

OP Ryhmä on EKP:n valvonnassa. EKP on asettanut OP Ryhmälle valvojan arviointiin (SREP) perustuvan pääomavaatimuksen. EKP:n asettama 1.1.2017 voimaan tullut lisäpääomavaatimus (P2R) oli 1,75 prosenttia. Lisäksi EKP on määrittänyt vakavaraisuusohjeistuksen (P2G), jonka määrä oli 1,0 prosenttia ja jonka rikkoutuminen ei vaikuttaisi esimerkiksi voitonjakoon. EKP antoi 1.1.2018 voimaan tulleen päätöksen, joka asettaa samat pääomavaatimukset myös vuodelle 2018.

EKP:n asettamat relevantit vähittäisvastuiden riskipainoarajat ovat 15,4 prosenttia kiinteistövakuudellisille ja 32,7 prosenttia muille henkilöasiakkaiden vastuille. Riskipainoarajat ovat päätöksen mukaan voimassa vähintään vuoden 2018 kolmannelle vuosineljännekselle asti.

Kriisinratkaisusta annetun lain mukaiset velat

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisua koskevan sääntelyn mukaan kriisinratkaisuviranomaisella on oikeus puuttua pankin liikkeeseen laskemien sijoitustuotteiden ehtoihin sijoittajan asemaan vaikuttavalla tavalla. OP Ryhmän kriisinratkaisuviranomainen on Brysselissä toimiva EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board). Kriisinratkaisuviranomainen on määrittämässä kriisinratkaisulain mukaisten velkojen (MREL) minimimäärää OP Ryhmän tasolla.

Riskiasema

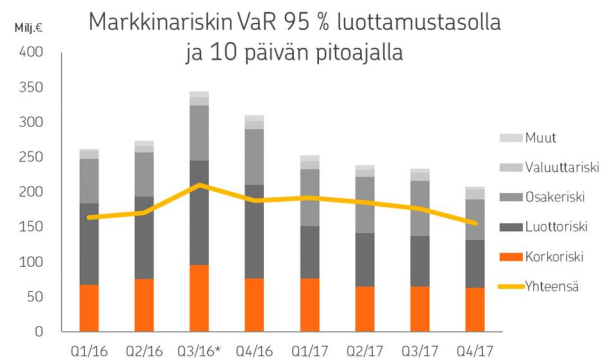
OP Ryhmän riskiasema on säilynyt vakaana. Riskinotto kyky on vahva ja turvaa ryhmän liiketoiminnan edellytykset.

Vahva riskinotto kyky ja maltillinen tavoiteriskitaso pitävät luottoriskiaseman vakaana.

OP Ryhmän rahoitus- ja maksuvalmius on hyvä. Rahoituksen saatavuus on säilynyt hyvänä. Katsauskauden aikana OP Ryhmä laski liikkeelle pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja yhteensä 4,0 miljardin euron edestä. Lisäksi OP Ryhmä osallistui EKP:n kohdennettujen pitempiaikaisten rahoitusoperaatioiden toiseen sarjaan (TLTRO-II) 1 miljardilla eurolla. Talletusten osuus luottokannasta on säilynyt vakaana katsauskauden ajan.

OP Ryhmän markkinariskiasema oli katsauskaudella vakaa. Ryhmän markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 156 miljoonaa euroa (188).

VaR-tunnusluku sisältää vakuutusyhteisöjen kokonaistaseen, trading-toiminnan, likviditeettireservin ja sisäisen pankin korkoriskiposition.

* Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomesta siirtynyt eriytetty tase (eläkevakuutuskanta) on mukana luvuissa Q3/16 alkaen.

Operatiivisten riskien arvioidaan olevan tavoitteen mukaisesti maltillisella tasolla. Toiminnan ja palveluiden kehittämisen nopeus asettaa kuitenkin lähivuosina riskienhallinnalle lisähaasteita.

Etusopijaisten eläkejärjestelyiden riskit liittyvät korko- ja markkinariskisiin, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä elinajanodotteen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään. Katsauskaudella muihin laajan tuloksen eriin kirjattu etusopijaisten eläkejärjestelyiden nettovelan supistuminen paransi katsauskauden laajaa tulosta ennen veroja 48 miljoonaa euroa. Nettovelkaa supisti sijoitustoiminnan hyvä tuotto ja työeläkkeiden tulevien eläkkeiden korotusoletuksen aleneminen. Vakuutuslautakunnan suosituksen perusteella tehdyt vapaakirjaeläkkeiden määrän korotukset ja työtuomioistuimen antama tuomio rahoitusalan työehtosopimuksen määräyksiä koskien, kasvattivat lisäeläkkeiden nettovelkaa yhteensä 45 miljoonaa euroa. Vertailukaudella etusopijaisten eläkejärjestelyiden nettovelan kasvu heikensi laajaa tulosta ennen veroja 329 miljoonaa euroa.

Vuonna 2017 compliance-toiminnon yksi keskeinen painopiste oli vuonna 2018 voimaantulleiden sääntelyvaatimusten mukaisuuden varmistaminen OP Ryhmässä.

Pankkitoiminta

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariski.

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Ongelmasaamisten yhteismäärä oli 2,9 miljardia euroa (2,6), joista terveiden lainanhoitojoustojen osuus oli 1,9 miljardia euroa (1,7). Ongelmasaamisten kasvu aiheutui lainanhoitojoustojen käytön lisäyksestä sekä osin myös luottoluokitteluaasteikon päivityksestä johtuvasta luottoluokkien heikentymisestä. Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamia, muita riskilliseksi luokiteltuja saamia sekä saamia, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuva lainanhoitojousto. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista

maksuvaikeuksista. Osuuspankit pyrkivät toiminnallaan aktiivisesti löytämään ratkaisuja asiakkaiden väliaikaisten maksuvaikeuksien ylittämiseksi. Muista kuin asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuneita maksuohjelmamuutoksia ei luokitella ongelmasaamisiksi. Arvonalentumisten määrä pysyi alhaisena ja oli 0,06 prosenttia (0,09) luotto- ja takauskannasta.

Luotto- ja takauskanta kasvoi katsauskaudella 3,5 miljardia euroa 84,8 miljardiin euroon (81,3). Henkilöasiakkaiden osuus luotto- ja takauskannasta oli 58,9 prosenttia (60,2). Henkilöasiakkaiden vastuiden kuudesta pääluokasta kahteen parhaimpaan luokkaan kuului 83,5 prosenttia (84,2) ja kahteen heikoimpaan luokkaan 3,6 (3,5) prosenttia vastuista. Yritysiasiakkaiden (ml. asuntoyhteisöt) osuus luotto- ja takauskannasta oli 38,5 prosenttia (37,5). Yritysiasiakkaiden vastuista parhaimpiin luottoluokkiin 1–5,5 luokiteltujen vastuiden osuus oli 55,4 prosenttia (55,2) ja kahden heikoimman luottoluokan vastuut olivat 554 miljoonaa euroa (526) eli 1,2 prosenttia (1,2).

Yhdenkään asiakkaan asiakasriski ei vähennyserien ja muiden luottoriskin vähentämistekniikoiden jälkeen ylittänyt kymmentä prosenttia omista varoista. Asiakasriskejä kattavat pankkitoiminnan omat varat olivat 11,0 miljardia euroa (10,4).

Yritys- ja asuntoyhteisövuostoissa merkittävimmät toimialat vastuiden määrällä mitattuna olivat asuntojen vuokraus ja hallinta 18,1 prosenttia (17,7), energia 9,8 prosenttia (9,1) sekä muiden kiinteistöjen hallinta 9,3 prosenttia (10,2). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 93,5 prosenttia oli asuntoyhteisöjen vastuuta ja 13,1 prosenttia oli julkisyhteisöjen takaamia.

Pankkitoiminnan vastuiden seurannassa siirryttiin käyttämään vastuuryhmiä aikaisemmin käytettyjen asiakassektorien sijaan. Vertailutiedot on oikaistu uuden seurannan mukaisiksi.

Pankkitoiminnan korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli joulukuun lopussa -81 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 mittausmenetelmä on muutettu siten, että se huomioi kuluttajansuojalakiin hyväksytyt muutokset asuntoluottojen viitekoron nolalatioista.

OP Ryhmässä hallinnoitavien talletussuojan piiriin kuuluvien talletusten yhteismäärä katsauskauden lopussa oli 34,3 miljardia euroa (32,6). Talletussuojarahastosta korvataan enintään 100 000 euroa yhtä OP Ryhmän asiakasta kohden.

Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, eläkeluotoisen vakuutusvelan edunsaajien eliniän ennakoitua nopeampi kasvu, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Ennustettujen elinikien piteneminen yhdellä vuodella kasvattaisi eläkeluotoista vakuutusvelkaa 45 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 27 miljoonaa euroa.

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus.

Sijoitusten riskiasema oli katsauskaudella vakaa. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 52 miljoonaa euroa (57). Sijoitussalkun omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisien lisäksi joukkovelkakirjalainoin. Salkun korko- ja luottoriski säilyi vakaana. Vakuutusvelan korkoriskin suojausaste on pidetty vakaana.

Varallisuudenhoito

Varallisuudenhoidon keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutettujen elinajanodotteen ennakoitua nopeampi kasvu.

Ennustettujen elinikien piteneminen yhdellä vuodella kasvattaisi vakuutusvelkaa 27 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 32 miljoonaa euroa.

Suomi-yhtiöstä siirtyneiden eriytettyjen vakuutuskantojen sijoitus- ja asiakaskäyttämisen riskejä on puskuroitu. Puskuri riittää kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kantojen riskit.

Henkivakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä asiakaskäyttämisen riskiä on suojattu jälleenvakuutus sopimuksella, jonka johdosta asiakaskäyttämisen riski on alempana kuin viime vuoden aikana.

Sijoitusten riskiasema oli vuoden aikana vakaa. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 61 miljoonaa euroa (68). Sijoitussalkun omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisien lisäksi joukkovelkakirjalainoin. Salkun korko- ja luottoriski säilyi vakaana. Vakuutusvelan korkoriskin suojausaste on hieman korkeampi kuin vuoden alussa.

Muu toiminta

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettiriskit. Markkinariski on merkitykseltään suurin likviditeettireserviin sisältyvissä saamistodistuksissa.

Likviditeettireservin saamistodistusten markkina-arvoon suhteutettu markkinariski (VaR 95 %) pysyi vakaana katsauskaudella. Sijoitusten määrä laski hieman, ja omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi ja muut varautumissuunnitelman mukaiset lisärahoituslähteet riittävät kattamaan vähintään kahden vuoden rahoitustarpeen tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimisi ja talletuskanta supistuisi maltillisesti.

Vakuuskelpoisten saamistodistusten määrän laskuun vaikutti muun muassa niiden käyttäminen vakuutena TLTRO-II-rahoitusoperaatioissa.

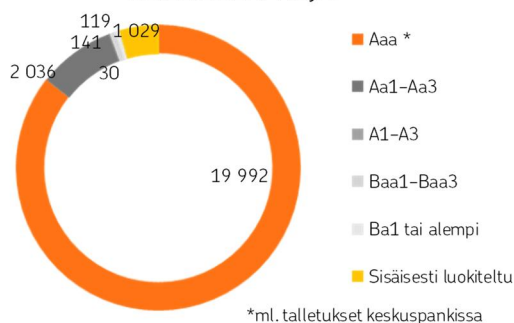
OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likvideettireservin riittävyyttä seurataan muun muassa maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Siirtymäsäännösten mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 80 prosenttia vuonna 2017 ja vähintään 100 prosenttia vuoden 2018 alusta alkaen. OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli joulukuun lopussa 123 prosenttia.

Likvideettireservi

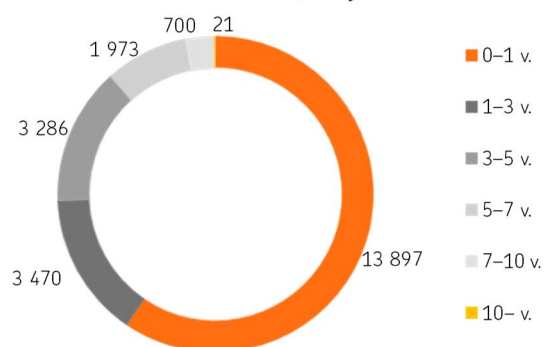
Mrd. €	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	12,8	9,3	37,2
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	9,1	11,2	-18,7
Vakuuskelpoiset yritysluotot		0,1	
Yhteensä	21,9	20,6	6,2
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	1,5	1,4	5,8
Likvideettireservi markkina-arvoin	23,3	22,0	6,2
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-0,7	-0,7	2,5
Likvideettireservi vakuusarvoin	22,7	21,3	6,3

Likvideettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamisia ja vakuuskelpoisia luottoja. Likvideettireserviin kuuluvat saamistodistukset on reservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

Likvideettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 31.12.2017, milj.€

Likvideettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 31.12.2017, milj.€

Luottoluokitukset

Luokituslaitos	Lyhyt varain-hankinta	Näkymä	Pitkä varain-hankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Vakaa	AA-	Vakaa
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

OP Yrityspankki Oyj:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedistä ja Moody's Investors Service Ltd:stä. OP Yrityspankin luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

Luottoluokitukset eivät muuttuneet katsauskaudella.

Standard & Poor's vahvisti heinäkuussa 2017 OP Yrityspankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja säilytti näkymät vakaina.

Segmenttien tulos

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varallisuudenhoito. Terveys- ja hyvinvointiliiketoiminta sisältyy Vahinkovakuutus-liiketoimintasegmenttiin. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Pankkitoiminta

- Tulos ennen veroja oli 666 miljoonaa euroa (574).
- Tuotot kasvoivat 6,8 prosenttia. Korkokate, nettopalkkiotuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat vertailukaudesta. Kulut kasvoivat 5,3 prosenttia kehittämisen kulujen ja volyymikasvun johdosta.
- Luottokanta kasvoi vuodessa 4,6 prosenttia ja talletuskanta 5,8 prosenttia. Nostettujen yritysluottojen määrä kasvoi 1,6 prosenttia ja nostettujen asuntoluottojen määrä laski 2,4 prosenttia vertailukaudesta.
- Arvon alentumisten määrä, 47 miljoonaa euroa (76), oli 0,06 prosenttia (0,09) luotto- ja takauskannasta.
- Pankkitoiminnan merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat rahoituksen ja maksamisen järjestelmien uudistamiseen. Asuntoluottoihin liitettävät korkosuojausratkaisut ja mobiilimaksamisen välineet on otettu positiivisesti vastaan.

Pankkitoiminnan avainlukuja

Milj. €	1-12/2017	1-12/2016	Muutos, %
Korkokate	1 184	1 134	4,4
Nettopalkkiotuotot	631	605	4,3
Sijoitustoiminnan nettotuotot	18	-15	
Muut tuotot	37	27	37,0
Tuotot yhteensä	1 870	1 751	6,8
Henkilöstökulut	354	378	-6,2
Poistot ja arvonalentumiset	51	44	15,0
Liiketoiminnan muut kulut	565	499	13,1
Kulut yhteensä	970	921	5,3
Saamisten arvonalentumiset	47	76	-38,3
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	187	180	4,1
Tulos ennen veroja	666	574	16,0
Kulu-tuotto-suhde, %	51,9	52,6	-0,7
Milj. €			
Nostetut asuntoluotot	6 954	7 125	-2,4
Nostetut yritysluotot	7 389	7 275	1,6
Välitetyt asunto- ja kiinteistökaupat, kpl	13 080	12 664	3,3
Mrd. €			
Luottokanta	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
Asuntoluotot	37,5	36,8	1,8
Yritysluotot	19,7	19,0	4,0
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	25,0	22,8	9,7
Luottokanta yhteensä	82,2	78,6	4,6
Takauskanta	2,6	2,8	-6,5
Talletukset			
Käyttely- ja maksuliiketalletukset	40,1	37,1	8,1
Sijoitustalletukset	17,9	17,7	1,0
Talletukset yhteensä	58,0	54,8	5,8

Luottokanta kasvoi vuoden aikana 4,6 prosenttia 82,2 miljardiin euroon.

Talletuskanta kasvoi vuodessa 5,8 prosenttia 58,0 miljardiin euroon. Sijoitustalletusten määrä kasvoi 179 miljoonaa euroa eli 1,0 prosenttia vuoden aikana. Käyttely- ja maksuliiketalletusten määrä kasvoi vuodessa 8,1 prosenttia.

OP Ryhmän Kiinteistökeskusten välittämien asunto- ja kiinteistökauppojen määrä kasvoi 3,3 prosenttia vertailukaudesta. OP Ryhmä kehittää uusia digitaalisia palveluita myös asumiseen. Kesällä 2017 avattiin OP Koti -verkkopalvelu, joka on esiaskel asumisen ekosysteemiin.

Asiakkaiden kiinnostus asuntoluottojen ja asuntoyhteisöluottojen suojaamiseen korkojen nousulta on kasvanut, ja korkosuojiin tuotot viisinkertaistuivat vertailukaudesta 34 miljoonaan euroon (7).

Opintotuki uudistus tuli voimaan 1.8.2017, ja sen myötä valtion takaama opintolainaa voi nostaa kuukaudessa jopa yli 60 prosenttia aiempaa enemmän. OP Ryhmässä opintolainoja nostettiin elo–syyskuussa ennätysmäärä, yhteensä 98 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 opintoluottoja nostettiin yhteensä 253 miljoonaa euroa (184).

OP Ryhmä allekirjoitti katsauskaudella Euroopan investointipankin (EIP) kanssa sopimuksen riskinjakotakausrahoitusmallista suurille ja keskisuurille yrityksille. Sopimuksen myötä OP Ryhmä toi keskisuurten suomalaisyritysten saataville 300 miljoonan euron rahoituspaketin. Riskinjakotakausta kohdennetaan OP Ryhmän keskisuurten yritysten sopiviin rahoitushankkeisiin. Lisäksi käynnissä on kaksi muuta Euroopan investointirahaston (EIR) takausohjelmaa: SME InnovFin ja SME Initiative. Ohjelmien avulla on tuettu asiakkaiden investointeja 180 miljoonan euron edestä.

Syyskuussa käynnistettiin OP Joukkorahoitus: täysin digitaalinen palvelu, joka yhdistää rahoitusta tarvitsevat yritykset ja sijoittajat. OP toimii palvelussa rahoituksen välittäjänä. Palvelu on yrityksille uudenlainen kasvun rahoitusmuoto ja sijoittajille tapa tukea arvojensa mukaista toimintaa ja paikallisia yrityksiä. OP Ryhmä järjesti kaksi rahoituskierrosta katsauskaudella. Parhaimmillaan joukkorahoitus luo uutta kasvua ja työtä Suomeen, ja sopii siksi rahoitusmuotona OP:n yhteisölliseen toimintaan.

Keväällä otettiin käyttöön Siirto-palvelu OP-mobiilissa ja Pivossa, jonka myötä puhelinnumerolla maksaminen on yleistynyt asiakkaiden keskuudessa. Pivo maksutapana tuotiin verkkokauppoihin, ja mobiilivaihtimen vaihteellinen käyttöönotto aloitettiin OP-mobiilissa.

OP Ryhmä sai tunnustusta tuotteista ja palveluista katsauskaudella. OP Ryhmä saavutti suomalaisten pankkien ykkössijan Global Financen World's Best Bank -kilpailussa.

Pankkiasiakkaita oli joulukuun lopussa yli 3,7 miljoonaa. OP Ryhmä sai tammi–joulukuussa 143 000 uutta pankkiasiakasta eli 9,3 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin, jolloin vuoden 2016 toinen ja kolmas neljännes olivat poikkeuksellisen hyviä asiakasmäärän kasvun kannalta.

Pankkitoiminnan tulos

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 666 miljoonaa euroa (574) eli 16,0 prosenttia suurempi kuin vertailukaudella. Tuotot kasvoivat 6,8 prosenttia ja kulut kasvoivat 5,3 prosenttia. Tuottojen kasvun seurauksena kulu–tuotto-suhde vahvistui ja oli 51,9 prosenttia (52,6). Arvonalentumisten määrä oli matalalla tasolla, 47 miljoonaa euroa (76), eli 0,06 (0,09) prosenttia luotto- ja takauskannasta.

Korkokate kasvoi 4,4 prosenttia luottokannan kasvun ja varainhankintakustannusten laskun seurauksena 1 184 miljoonaan euroon (1 134).

Pankkitoiminnan nettopalkkiotuotot kasvoivat 26 miljoonaa euroa 631 miljoonaan euroon (605) korkosuojauspalkkioiden ja asunnonvälitykseen liittyvien palkkioiden kasvettua.

Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä kasvoivat 33 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvatti korkojen muutoksista ja muista markkinamuutoksista aiheutunut positiivinen CVA-arvostus, joka oli 21 miljoonaa euroa positiivinen, kun se vertailukaudella oli 12 miljoonaa euroa negatiivinen.

Liiketoiminnan muita tuottoja kasvattivat korttimaksujen tilitys- ja maksupäätöspalveluiden myyntiin liittyneet 4 miljoonan euron tuotot sekä varainhankintakustannusten 9 miljoonan euron hyvitys Muu toiminta -segmentistä.

Kulut kasvoivat 5,3 prosenttia 970 miljoonaan euroon (921). Henkilöstökulut pienenevät 23 miljoonaa euroa 354 miljoonaan euroon (378). Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 13,1 prosenttia. ICT-kulujen kasvu oli 51 miljoonaa euroa. ICT-kuluja kasvattivat panostukset kehittämiseen sekä volyymien kasvu.

Vahinkovakuutus

- Tulos ennen veroja oli 210 miljoonaa euroa (244). Sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 179 miljoonaa euroa (97). Tulos käyvin arvo in ennen veroja oli 119 miljoonaa euroa (311).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 0,9 prosenttia (1,6). Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvo in oli 135 miljoonaa euroa (85).
- Eläkevastuiden diskonttokorko laskettiin syyskuussa 1,5 prosenttiin. Diskonttokoron alentaminen kasvatti korvauskuluja 102 miljoonaa euroa (55).
- Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 96,1 prosenttia (87,6) ja operatiivinen liikekulusuhde 20,3 prosenttia (18,5). Yhdistetty kulusuhde oli 97,6 prosenttia (89,1). Diskonttokoron lasku ja heikko vahinkokehitys heikensivät yhdistettyjä kulusuhteita.
- OP Ryhmä myy Baltiassa toimivan tytäryhtiönsä Seesam Insurance AS:n koko osakekannan Latvian ja Liettuan sivuliikkeineen Vienna Insurance Groupille (VIG). Kauppakirja osapuolten välillä on allekirjoitettu 18.12.2017.
- Vahinkovakuutuksen perusjärjestelmän uudistus on aloitettu. Katsauskaudella lanseerattiin uusi liikennevakuutus ja täysin digitaalisen OP Nano -palveluperheen kotivakuutus ja matkavakuutus.

Vahinkovakuutuksen avainlukuja

Milj. €	1–12/2017	1–12/2016	Muutos, %
Vakuutusmaksutuotot	1 432	1 420	0,9
Korvauskulut	970	883	9,8
Muut kulut	3	3	4,3
Vakuutuskate	459	534	-14,0
Sijoitustoiminnan nettotuotot	179	97	84,7
Muut nettotuotot	-25	-33	-24,9
Tuotot yhteensä	614	598	2,7
Henkilöstökulut	116	115	0,8
Poistot ja arvonalentumiset	50	41	22,6
Liiketoiminnan muut kulut	236	196	20,0
Kulut yhteensä	402	352	14,1
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	2	2	5,0
Tulos ennen veroja	210	244	-13,9
Yhdistetty kulusuhde, %	97,6	89,1	
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	96,1	87,6	
Operatiivinen vahinkosuhde, %	75,8	69,1	
Operatiivinen liikekulusuhde, %	20,3	18,5	
Operatiivinen riskisuhde, %	69,3	63,3	
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	26,9	24,3	
Solvenssisuhde, %*	135	143	
Suurvahinkojen omalla vastuulla oleva korvausmeno	78	61	
Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin kohdistuviin varauksiin (run off -tulos)	35	60	

* siirtymäsäännökset huomioiden.

Henkilöasiakkaiden ja Baltian vakuutusmaksutuotot kasvoivat. Yritysassiakkaiden vakuutusmaksutuotot jäivät vertailukautta pienemmäksi. Lisääntynyt hintakilpailu erityisesti liikennevakuutuksessa ja yritys vakuutuksissa heijastui tuottojen kehitykseen niin henkilö- kuin yritysasiakkaissa. Vahinkokehitys oli selvästi vertailukautta heikompi.

Verkko- ja mobiiliasioinnin kehittäminen niin vakuutus- kuin korvauspalvelussa on vahinkovakuutuksen keskeisiä painopisteitä.

Uusien vahinkoapu.op.fi-sivuston ja OP-mobiilin vahinkoilmoituspalvelun käyttö on ollut runsasta.

Henkilöasiakkaiden vahingoista lähes 70 prosenttia (70) ilmoitetaan sähköisten kanavien kautta. Katsauskaudella ryhmä julkaisi uuden, täysin digitaalisen OP Nano -palveluperheen, jonka kotivakuutus lanseerattiin toukokuussa ja matkavakuutus syyskuussa.

Vuoden 2017 aikana avattiin vahinkovakuutussegmenttiin kuuluvat Pohjola Sairaalat Ouluun ja Kuopioon. Turun sairaalan rakentaminen edistyy suunnitellusti.

OP Ryhmä myy Baltiassa toimivan tytäryhtiönsä Seesam Insurance AS:n koko osakekannan Latvian ja Liettuan sivuliikkeineen Vienna Insurance Groupille (VIG). Kauppakirja

osapuolten välillä on allekirjoitettu 18.12.2017. Yrityskaupan on tarkoitus toteutua vuoden 2018 aikana, mikäli kaupalle saadaan viranomaisten hyväksyntä ja kaupan edellytykset muutoin täyttyvät.

Vahinkovakuutuksen tulos

Tulos ennen veroja oli 210 miljoonaa euroa (244). Vakuutuskate laski 14,0 prosenttia 459 miljoonaan euroon pääosin diskonttokoron laskun seurauksena. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitusten nettotuotot kasvoivat 82 miljoonaa euroa. Sijoitusten myyntivoitot olivat 132 miljoonaa euroa (55). Tulos käyvin arvoon ennen veroja oli 119 miljoonaa euroa (311).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 96,1 prosenttia (87,6). Operatiiviset tunnusluvut sisältävät diskonttokoron muutosten vaikutukset, mutta eivät sisällä poistoja yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä.

Vakuutusmaksutuotot

Milj. €	1–12/2017	1–12/2016	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	786	771	1,9
Yritysassiakkaat	584	591	-1,3
Baltia	62	58	8,2
Yhteensä	1 432	1 420	0,9

Korvauskulut ilman diskonttokoron laskua kasvoivat 4,8 prosenttia. Uusista omaisuuden ja toiminnan suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta suurempi. Tammi-joulukuussa kirjattiin 85 (78) uutta omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 78 miljoonaa euroa (61). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos oli vertailukautta pienempi. Tammi-joulukuussa eläkkeiden korvausvastuun muutos oli -8 miljoonaa euroa (10). Diskonttokorko laskettiin syyskuun lopussa 1,5 prosenttiin. Vuoden 2016 lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 1,97 prosenttia. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 102 miljoonaa euroa (55) ja heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 7,1 prosenttiyksikköä (3,9).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta paransivat vakuutusteknistä katetta 35 miljoonaa euroa (60). Operatiivinen vahinkosuhte oli 75,8 prosenttia (69,1). Operatiivinen riskisuhte ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 69,3 prosenttia (63,3).

Kulut kasvoivat 14,1 prosenttia ICT-kulujen kasvun sekä terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnan laajentumisen johdosta ja olivat 50 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Operatiivinen liikekulusuhde oli 20,3 prosenttia (18,5). Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 26,9 prosenttia (24,3).

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1–12/2017		1–12/2016	
	Kate, milj. €	CR, %	Kate, milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	93	88,1	130	83,1
Yritysassiakkaat	-41	107,0	41	93,1
Baltia	3	95,3	5	91,1
Yhteensä	55	96,1	176	87,6

Diskonttokoron lasku heikensi sekä henkilö- että erityisesti yritysasiakkaiden vakuutusteknistä kannattavuutta. Yritysasiakkaiden kate ilman suunnitelman ylittävää diskonttokoron muutosta oli 4 miljoonaa euroa negatiivinen. Heikko vahinkokehitys rasitti suurasiakkaiden kannattavuutta.

Sijoitustoiminta

Vahinkovakuutuksen sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoon oli 135 miljoonaa euroa (85). Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvonmuutos.

Sijoituskannan jakauma

%	31.12.2017	31.12.2016
Joukkolainat ja korkorahastot	68,0	74,4
Vaihtoehtoiset sijoitukset	4,7	3,2
Osakkeet	8,5	8,1
Pääomasijoitukset	1,9	2,9
Kiinteistöt	8,3	9,8
Rahamarkkinat	8,5	1,9
Yhteensä	100	100

Katsauskaudella sijoituskannan jakaumassa matalariskiset epälikvidit kiinteistövakuudelliset rahastot on siirretty joukkolainoista ja korkorahastoista vaihtoehtoiset sijoitukset -ryhmään. Taulukon vertailutiedot on oikaistu.

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli raportointikauden lopussa 3 903 miljoonaa euroa (3 876). Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 95 prosenttia (91) ja 66 prosenttia (62) sijoituksista oli vähintään A- -luokittelussa saamisissa. Katsauskauden lopussa korkosijoitusten modifioitu duraatio oli 5,1 (5,4).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,8 prosenttia (1,7).

Varallisuudenhoito

- Tulos ennen veroja oli 247 miljoonaa euroa (226). Tulos käyvin arvojen mukaan oli 163 miljoonaa euroa (262).
- Nettopalkkiotuotot kasvoivat 16,6 prosenttia vertailukaudesta. Erityisesti omaisuudenhoidon tuottopalkkiot, nettomyynti ja hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoivat vertailukaudesta.
- Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot pienenevät 41 miljoonaa euroa eli 36,9 prosenttia. Lyhytaikaiset korkotäydennykset laskivat sijoitustoiminnan nettotuottoja 67 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvojen mukaan oli 96 miljoonaa euroa (78).
- Hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi vuodessa 4,6 prosenttia 78,0 miljardiin euroon.
- Katsauskaudella valmistauduttiin sääntelymuutoksiin, ja MiFID II:n mukaiset toimintamallit otettiin käyttöön vuoden vaihteessa. Lisäksi katsauskaudella jatkettiin sähköisen myynnin ja asiain kehittämistä.

Varallisuudenhoidon avainlukuja

Milj. €	1–12/2017	1–12/2016	Muutos, %
Nettopalkkiotuotot			
Rahastoista ja omaisuudenhoidosta*	276	225	22,7
Henkivakuutuksesta*	174	169	2,7
Kulut*	64	64	0,7
Nettopalkkiotuotot yhteensä	385	330	16,6
Henkivakuutuksen riskiliikkeen nettotuotot	27	24	10,0
Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot	70	111	-36,9
Muut tuotot	25	17	45,1
Tuotot yhteensä	507	483	5,0
Henkilöstökulut	75	89	-15,4
Poistot ja arvonalentumiset	28	25	10,3
Liiketoiminnan muut kulut	130	119	9,0
Kulut yhteensä	233	233	-0,1
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	28	25	14,8
Tulos ennen veroja	247	226	9,2
Mrd. €	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
Hallinnoitavat varat (brutto)			
Sijoitusrahastot	24,6	23,5	4,7
Instituutioasiakkaat	24,2	24,6	-1,7
Private Banking	19,1	17,3	10,5
Sijoitussidonnaiset vakuutusäästöt	10,2	9,2	10,3
Hallinnoitavat varat (brutto) yhteensä	78,0	74,5	4,6
Milj. €	1–12/2017	1–12/2016	Muutos, %
Nettomyynti			
Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaat	711	327	
Private Banking -asiakkaat	563	437	28,8
Instituutioasiakkaat	623	434	43,5
Nettomyynti yhteensä	1 897	1 198	58,3

*Segmentin sisäisten erien eliminointeja on oikaistu takautuvasti neljännellä vuosineljänneksellä.

Maailmantalouden kasvunäkymien parantuminen heijastui positiivisesti sijoitusmarkkinaan, minkä seurauksena varallisuudenhoidon tuotteiden kysyntä jatkoi kasvuaan ja hallinnoitavien varojen arvo kasvoi. Nettomyynti oli 1 897 miljoonaa euroa (1 198) ja hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi vuodessa 4,6 prosenttia 78,0 miljardiin euroon (74,5). Hallinnoitavat varat sisälsivät noin 13 miljardia euroa OP Ryhmään kuuluvien yritysten varoja.

OP Ryhmä on poistanut omistaja-asiakkailtaan pysyvästi rahastojen kaupankäyntikuluja. Rahastoedut kiinnostavat

asiakkaita, sillä OP-Rahastojen osuudenomistajien määrä kasvoi katsauskaudella bruttona lähes 62 000:lla. Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaiden kokonaismäärä kasvoi katsauskaudella noin 17 000:lla ja oli joulukuun lopussa noin 783 000.

OP-Rahastojen Morningstar-luokitus oli 2,9 (3,1).

Katsauskaudella jatkettiin varallisuudenhoidon sähköisen myynnin ja asiain kehittämistä. Sähköisten sopimusten osuus on jo 51 prosenttia (38) varallisuudenhoidon uusista sopimuksista. Sijoitusrahastotoimeksiannoista tehtiin 80

prosenttia (74) sähköisesti. Lisäksi katsauskaudella on edistetty sääntelymuutoksiin, kuten MiFID II ja T2S, liittyviä kehityshankkeita. Panostuksilla luodaan valmiudet liiketoiminnan jatkuvalle kehittämiselle uudessa sääntely-ympäristössä.

Varallisuudenhoidon tulos

Tulos ennen veroja kasvoi 247 miljoonaan euroon (226). Tulokasvua tuki erityisesti omaisuudenhoidon palkkiotuottojen hyvä kehitys. Myös osakkuusyhtiöiden tulos oli vertailukautta korkeampi. Myyntivoitot kasvoivat vertailukaudesta 11 miljoonaa euroa 113 miljoonaan euroon. Tulos käyvin arvoin oli 163 miljoonaa euroa (262).

Nettopalkkiotuotot kasvoivat vertailukaudesta 16,6 prosenttia ja olivat 385 miljoonaa euroa (330). Nettopalkkiotuotot olivat 0,50 prosenttia hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Henkivakuutuksen sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoin oli 96 miljoonaa euroa (78). Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvonmuutos. Sijoitustase ei sisällä Suomi-yhtiöstä siirtyneitä ns. eriytettyjä taseita.

Kulut pysyivät lähes vertailukauden tasolla muihin liiketoimintakuluihin sisältyvien ICT-kulujen kasvuttua 11 miljoonaa euroa (kehittämiskulujen osuus kasvusta 5 miljoonaa euroa), poistojen kasvuttua 3 miljoonaa euroa ja henkilöstökulujen laskettua 14 miljoonaa euroa. Kulut olivat 0,29 prosenttia hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkotäydennyksillä ja korkojohdannaisilla. Lyhytaikaisten korkotäydennysten nettokasvu katsauskaudella oli 51 miljoonaa euroa (-16). Vertailukaudesta lyhytaikaisten korkotäydennysten nettomuutos pienensi vakuutusvelkaa. Vakuutusvelan kertyneet korkotäydennykset (ilman eriytettyjä taseita) olivat katsauskauden lopussa 405 miljoonaa euroa (432). Korkotäydennyksistä 87 miljoonaa euroa (36) oli lyhytaikaisia.

Henkivakuutuksen sijoitusomaisuus ilman sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevaa omaisuutta, vakuutusvelkaa suojaavia korkojohdannaisia sekä eriytettyjä taseita oli 3 830 miljoonaa euroa (4 100). Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus korkosalkusta oli 95 prosenttia (93). Katsauskauden lopussa korkosijoitusten modifioitu duraatio oli 4,4 (4,9). Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten (ilman eriytettyjä taseita) keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,7 prosenttia (1,6).

Sijoituskannan jakauma

%	31.12.2017	31.12.2016
Joukkolainat ja korkorahastot	69,5	76,2
Vaihtoehtoiset sijoitukset	9,3	7,1
Osakkeet ja osakerahastot	6,1	6,3
Kiinteistöt	6,9	7,2
Rahamarkkinat	8,2	3,2
Yhteensä	100	100

Henkivakuutuksen eriytettyjen taseiden sijoitustoiminnan tuotto

Suomi-yhtiöstä vuosina 2015 ja 2016 siirretyistä vakuutuskannoista muodostettiin kannanluovutusten yhteydessä eriytetty tase, joilla on muusta henkivakuutustoiminnasta poikkeava voitonjakopolitiikka.

Yksilöllisen henkivakuutuskannan eriytetyn taseen sijoitusomaisuuden määrä ilman vakuutusvelkaa suojaavia korkojohdannaisia oli katsauskauden lopussa 891 miljoonaa euroa (1 066). Nettotuotto käyvin arvoin oli 19 miljoonaa euroa (17). Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvonmuutos.

Sijoituskannan jakauma: yksilöllisen henkivakuutuskannan eriytetty tase

%	31.12.2017	31.12.2016
Joukkolainat ja korkorahastot	78,5	81,1
Vaihtoehtoiset sijoitukset	9,4	7,7
Osakkeet ja osakerahastot	1,0	2,9
Kiinteistöt	6,6	6,7
Rahamarkkinat	4,4	1,6
Yhteensä	100	100

Yksilöllisen eläkevakuutuskannan eriytetyn taseen sijoitusomaisuuden määrä ilman vakuutusvelkaa suojaavia korkojohdannaisia oli katsauskauden lopussa 2 573 miljoonaa euroa (3 049). Nettotuotto käyvin arvoin oli 86 miljoonaa euroa. Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvonmuutos.

Sijoituskannan jakauma: yksilöllisen eläkevakuutuskannan eriytetty tase

%	31.12.2017	31.12.2016
Joukkolainat ja korkorahastot	75,8	71,4
Vaihtoehtoiset sijoitukset	12,3	1,4
Osakkeet ja osakerahastot	0,7	2,4
Kiinteistöt	7,4	6,1
Rahamarkkinat	3,8	18,7
Yhteensä	100	100

Muu toiminta

Muu toiminta -segmentin avainlukuja

Milj. €	1–12/2017	1–12/2016	Muutos, %
Korkokate	-75	-61	23,6
Nettopalkkiotuotot	-63	-59	6,4
Sijoitustoiminnan nettotuotot	230	199	15,7
Liiketoiminnan muut tuotot	632	572	10,4
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	7	-6	
Tuotot yhteensä	732	646	13,3
Henkilöstökulut	213	180	18,0
Poistot ja arvonalentumiset	118	50	
Liiketoiminnan muut kulut	446	321	38,9
Kulut yhteensä	777	552	40,9
Saamisten arvonalentumiset	0	0	
Tulos ennen veroja	-45	95	

Muu toiminta -segmentin tulos

Muu toiminta -segmentin tulos ennen veroja oli -45 miljoonaa euroa (95). Tulosta heikensivät kulujen kasvaminen kasvaneiden kehittämisspanostusten johdosta sekä oman käytön kiinteistöjen arvonalennusten kasvu. Tuotot yhteensä kasvoivat 13,3 prosenttia 732 miljoonaan euroon.

Muu toiminta -segmentin korkokate oli -75 miljoonaa euroa (-61). Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 15,7 prosenttia 230 miljoonaan euroon. Johdannaistoiminta laski korkokatetta ja kasvatti sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyviä arvopaperikaupan nettotuottoja. OP Ryhmän kirjauskäytännön mukaisesti johdannaisinstrumenttien tuottoja sisältyy sekä korkokatteeseen että arvopaperikaupan nettotuottoihin. Tuottojen jakautuminen näiden tuloslaskelmaerien kesken saattaa vaihdella merkittävästi riippuen positionhoidossa kulloinkin käytettävistä johdannaisinstrumenteista. Lisäksi sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvatti myytävissä olevien varojen nettotuottojen kasvu 5 miljoonaa euroa. Nettopalkkiotuotot supistuivat 4 miljoonaa euroa -63 miljoonaan euroon palkkiotuottojen supistuttua.

Liiketoiminnan muut tuotot kasvoivat 60 miljoonaa euroa 632 miljoonaan euroon OP Ryhmän sisäisten veloitusien kasvettua. Muu toiminta -segmentille kirjattiin kertaluonteisia arvonlisäverojen palautuksia korkoaineen aikaisemmilta vuosilta yhteensä 22 miljoonaa euroa. OP Ryhmä myi korttimaksujen tilitys- ja maksupäätepalveluiden sopimus- ja maksupäätepalveluiden kantansa Netsille toisella vuosineljänneksellä. Muu toiminta -segmentille kirjattiin kaupasta kertaluonteista tuottoa 20 miljoonaa euroa. Kauppaan liittyviä ylimääräisiä poistoja kirjattiin 3 miljoonaa euroa ja muita kuluja 3 miljoonaa euroa. Vertailukaudella kirjattiin Visa Inc:n Visa Europe Ltd:n ostosta kertaluonteista tuottoa 76 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin tuottoihin.

Muu toiminta -segmentin kuluja kasvattivat merkittävät panostukset palveluiden kehittämiseen ja arvonalentumiset. Lisäksi segmentin kulujen kasvuun on vaikuttanut osuuspankkien taustapalveluiden keskittäminen. Kulut yhteensä kasvoivat 225 miljoonaa euroa 777 miljoonaan euroon. Henkilöstökulut

kasvoivat 18,0 prosenttia 213 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 38,9 prosenttia 446 miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä kasvoivat 68 miljoonaa euroa 118 miljoonaan euroon. Arvonalentumisia oman käytön kiinteistöistä kirjattiin 37 miljoonaa euroa vertailukautta enemmän.

OP Ryhmän senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan, TLTRO-II-varainhankinnan sekä katettujen joukkovelkakirjalainojen keskimarginaali oli joulukuussa 19 korkopistettä (31). TLTRO-II-rahoituksen käyttö sekä korkeampaan kustannustasoon tehdyn varainhankinnan erääntyminen madaltavat tukkuvarainhankinnan kustannusta. Katetut joukkovelkakirjalainat raportoidaan osana Pankkitoiminta-segmenttiä.

OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset

OP Ryhmän tilinpäätöstiedotteeseen yhdistellään katsauskauden lopussa yhteensä 167 osuuspankkia (173) ja OP Osuuskunta - konserni.

OVY Vakuutus Oy:n vakuutustoiminta lopetettiin ja yhtiö luopui vapaaehtoisesti vakuutusyhtiön toimiluvastaan, missä yhteydessä yhtiön toiminimeksi muutettiin OVY Oy. Yhtiö siirtyi täysin OP Osuuskunnan omistukseen 21.12.2017.

Katsauskaudella osuuspankkien lukumäärää pienensivät osuuspankkien fuusiot.

Pielisen Osuuspankki sulautui Pohjois-Karjalan Osuuspankkiin. Sulautuminen rekisteröitiin 31.3.2017.

Karjalan Osuuspankki sulautui Mynämäen-Nousiaisten Osuuspankkiin. Sulautuminen rekisteröitiin 30.4.2017.

Vetelin Osuuspankki sulautui Kaustisen Osuuspankkiin. Toiminimi muuttui sulautumisen yhteydessä Perhonjokilaakson Osuuspankiksi. Sulautuminen rekisteröitiin 31.5.2017.

Vetelin Ylipään Osuuspankki sulautui Halsuan Osuuspankkiin. Toiminimi muuttui sulautumisen yhteydessä Halsua-Ylipään Osuuspankiksi. Sulautuminen rekisteröitiin 30.6.2017.

Oriveden Osuuspankki sulautui Mäntän Seudun Osuuspankkiin. Toiminimi muuttui sulautumisen yhteydessä Pohjois-Hämeen Osuuspankiksi. Sulautuminen rekisteröitiin 30.6.2017.

Kuhmoisten Osuuspankki sulautui Järvi-Hämeen Osuuspankkiin. Sulautuminen rekisteröitiin 31.7.2017.

Pohjois-Savon Osuuspankki, Leppävirran Osuuspankki ja Suonenjoen Osuuspankki ovat 10.8.2017 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Leppävirran Osuuspankki ja Suonenjoen Osuuspankki sulautuvat Pohjois-Savon Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 28.2.2018.

Paattisten Osuuspankki, Auran Osuuspankki, Marttilan Osuuspankki, Pöytyän Osuuspankki ja Tarvasjoen Osuuspankki ovat 10.8.2017 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Auran Osuuspankki, Marttilan Osuuspankki, Pöytyän Osuuspankki ja Tarvasjoen Osuuspankki sulautuvat Paattisten Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Paattisten Osuuspankin toiminimi muuttuu Auranmaan Osuuspankiksi. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintipäivä on 31.3.2018.

Suur-Savon Osuuspankki, Haukivuoren Osuuspankki, Heinäveden Osuuspankki, Hirvensalmen Osuuspankki ja Sulkavan Osuuspankki ovat 20.9.2017 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Haukivuoren Osuuspankki, Heinäveden Osuuspankki, Hirvensalmen Osuuspankki ja Sulkavan Osuuspankki sulautuvat Suur-Savon Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintipäivä on 31.3.2018.

OP Vakuutus Oy myy Baltiassa toimivan tytäryhtiönsä Seesam Insurance AS:n koko osakekannan Latvian ja Lietuan sivuliikkeineen Vienna Insurance Groupille (VIG). Kauppakirja osapuolten välillä on allekirjoitettu 18.12.2017. Yrityskaupan on tarkoitus toteutua vuoden 2018 aikana, mikäli kaupalle saadaan viranomaisten hyväksyntä ja kaupan edellytykset muutoin täyttyvät.

Henkilöstö ja palkitseminen

OP Ryhmän palveluksessa oli katsauskauden lopussa 12 269 henkilöä (12 227). Henkilöstöä oli keskimäärin 12 212 (12 271). Henkilöstö väheni vuoden aikana osuuspankeissa.

Katsauskauden aikana OP Ryhmän palveluksesta siirtyi eläkkeelle 357 henkilöä (388). Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 62,1 vuotta (61,7).

OP Ryhmä rakentaa toimintamallia henkilöstön osaamisen uudistamiseen. Mallilla ennakoidaan muutosta, jossa digitalisaatio ja automatisaatio tulevat jatkossa hävittämään osan finanssialan nykyisistä tehtävistä. Samalla ne synnyttävät uudenlaista työtä, joka vaatii uudenlaista osaamista. Osaamisen uudistamisen toimintamallilla rohkaistaan ja ohjataan työntekijöitä pitämään huolta omasta työmarkkina-arvostaan. OP:n tavoitteena on tarjota tukea kouluttautumiseen ja uudenlaisen työn löytämiseen niille työntekijöille, joiden työ tulevaisuudessa loppuu tai muuttuu

merkittävästi. Ensimmäiset mallin mukaiset toimet otetaan käyttöön vuonna 2018. Niistä osaa on jo pilotoitu.

Pääjohtaja Reijo Karhinen jäi johtajasopimuksensa mukaiselle eläkkeelle 31.1.2018. Reijo Karhinen toimi OP Ryhmän pääjohtajana vuodesta 2007 lähtien. OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto nimitti 20.9.2017 oikeustieteen maisteri, MBA ja tekniikan tohtori Timo Ritakallion OP Ryhmän uudeksi pääjohtajaksi. Timo Ritakallio siirtyi OP Ryhmään Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen toimitusjohtajan paikalta. Hän aloittaa OP Ryhmässä 1.3.2018. Johtokunnan puheenjohtajan ja pääjohtajan tehtäviä hoitaa uuden pääjohtajan tehtävään siirtymiseen asti Tony Vepsäläinen.

Johtokunnan jäsen Jouko Pölönen eroaa OP Ryhmän keskusyhteisön johtokunnan jäsenyydestä 30.4.2018 siirtyäkseen Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen toimitusjohtajaksi. Jouko Pölönen on ollut OP Ryhmän palveluksessa vuodesta 2001 lähtien ja vastannut vuodesta 2014 alkaen Pankkiliiketoiminta-segmentistä.

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. OP Ryhmän ryhmätasoinen pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä muodostuu johdolle tarkoitettua kannustinjärjestelmästä sekä muulle henkilöstölle tarkoitettua henkilöstörahosta.

Vuosille 2017–19 on vahvistettu uusi johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä. Lisäksi henkilöstölle suunnattu OP Ryhmän henkilöstörahoston palkitsemisjärjestelmä jatkuu vuoden ansaintajaksain.

Kannustinjärjestelmiä laadittaessa on otettu huomioon finanssi- ja rahoitusalan palkitsemisjärjestelmiä koskeva sääntely. Palkitsemisjärjestelmä 2017–19 noudattelee edellisen kolmivuotisen ansaintajakson pääperiaatteita.

Pitkän aikavälin tavoitemittareiksi OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on asettanut OP Ryhmän tuloksen ennen veroja, asiakaskokemuksen sekä digitaalisen asiainnin. Ryhmätasoiset tavoitteet ovat yhtenevät johdon kannustinjärjestelmässä ja OP Ryhmän henkilöstörahostossa.

OP Osuuskunnan hallinto

OP Ryhmän keskusyhteisön (OP Osuuskunta) varsinainen osuuskunnan kokous pidettiin 21.3.2017.

Hallintoneuvostoon valittiin seuraavat erovuorossa olleet hallintoneuvoston jäsenet uudelleen kolmivuotiskaudeksi, joka päättyy vuonna 2020: terveyskeskuslääkäri Terttu Hällfors, toimitusjohtaja Timo Laine ja professori Jaakko Pehkonen.

Uusiksi hallintoneuvoston jäseniksi vuonna 2020 päättyväksi kolmivuotiskaudeksi valittiin koordinaattori Mervi Hinkkanen ja toimitusjohtaja Juha Luomala.

Hallintoneuvoston jäsenyydestä kesken kauden eroavien henkilöiden tilalle hallintoneuvostoon valittiin vuonna 2018 päättyväksi toimikaudeksi uusina jäseninä toimitusjohtaja Olli Koivula ja Senior Manager Anssi Mäkelä.

Lisäksi hallintoneuvostoon valittiin OP Ryhmän ulkopuolisina, uusina jäseninä varatuomari Tiina Bäckman, talousjohtaja Riitta Palomäki ja toimitusjohtaja Arto Ylimartimo. Heidän toimikautensa päättyy vuonna 2020. Hallintoneuvostossa on kaikkiaan 36 jäsentä.

Järjestäytymiskokouksessaan hallintoneuvosto valitsi hallintoneuvoston puheenjohtajiston. Puheenjohtajaksi valittiin uudelleen kansantaloustieteen professori Jaakko Pehkonen ja varapuheenjohtajiksi markkinoinnin lehtori Mervi Väisänen ja toimitusjohtaja Olli Tarkkanen.

Puheenjohtajiston rinnalla hallintoneuvoston viidellä valiokunnalla on keskeinen rooli hallintoneuvoston työskentelyssä. Hallintoneuvoston työvaliokunnan, palkitsemisvaliokunnan ja keskusyhteisökonsernin johdon nimitysvaliokunnan puheenjohtajana toimii hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana toimii professori Jarna Heinonen ja riskienhallintavalikokunnan puheenjohtajana insinööri Ola Eklund.

Keskusyhteisön osuuskunnan kokous päätti 21.3.2017 muuttaa osuuskunnan sääntöjä siten, että johtokunnan varajäsenyyks poistetaan säännöistä. Päätöksellä ei ole vaikutuksia johtokunnan tämänhetkiseen kokoonpanoon.

Tilintarkastajaksi tilikaudeksi 2017 valittiin varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab. KPMG Oy Ab:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Rajja-Leena Hankonen.

Investoinnit ja palvelukehittäminen

Keskusyhteisö tytäryhtiöineen vastaa OP Ryhmän palvelutoiminnan kehittämisestä. Palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvistä kustannuksista merkittävä osa muodostuu ICT-investoinneista ja niihin liittyvistä määrittelyistä.

OP Ryhmän kehittämismenot olivat tammi–joulukuussa 454 miljoonaa euroa (315). Niihin sisältyvät lisenssimaksut, ostetut palvelut, muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset sekä omaa työtä. Kehittämismenoista 234 miljoonaa euroa (180) on aktivoitu.

Yksityiskohtaisempaa tietoa ryhmän investoinneista sisältyy tämän tilinpäätöstiedotteen liiketoimintasegmenttikohtaisiin osioihin sekä osioon ”OP Ryhmän strategia ja numeeriset tavoitteet”.

Vuoden 2018 näkymät

Euroalueen talouskasvu ylsi viime vuonna parhaaseen vauhtiin kuluvalle vuosikymmenellä. Inflaatio säilyi silti maltillisena ja Euroopan keskuspankin politiikka elvyttävänä. Suomessa talouskasvu jatkui ripeänä ja laaja-alaisena. Investoinnit lisääntyivät voimakkaasti, ja yritysten kannattavuus koheni. Kuluttajien luottamus säilyi korkeana, ja työllisyyden kasvu nopeutui. Talouskehitys jatkuu lähiaikoina myönteisenä niin euroalueella kuin Suomessa. Rahapolitiikka kiristyy vähitellen vuoden aikana, mutta lyhyiden korkojen nousun odotetaan olevan maltillista. Lähiaikojen suurimmat riskit liittyvät rahoitusmarkkinoiden epävarmuuden lisääntymiseen sekä poliittiseen ympäristöön. Pidemmällä ajalla riskinä on talouskasvun jääminen vaatimattomaksi, jos taloutta ei kyetä

uudistamaan riittävästi väestön ikääntyessä ja digitalisaation edetessä.

Finanssiala on sopeutunut varsin hyvin uudenlaiseen matalien korkojen toimintaympäristöön. Matala markkinakorkotaso on hidastanut pankkien korkokatteen kasvua ja heikentänyt vakuutusyhteisöjen korkosijoitusten tuottoja, mutta parantanut myös asiakkaiden luotonhoitokykyä. Arvonalentumiset ovat pysyneet matalalla tasolla huolimatta jo vuosia jatkuneesta hitaan kasvun vaiheesta. Finanssialan merkittävimmät strategiset riskit liittyvät tällä hetkellä asiakaskäyttäytymisen muuttumiseen, toimintaympäristön digitalisoitumiseen ja monimutkaistuvaan sääntelyyn. Toimialamurros uhkaa tulevina vuosina hidastaa kasvua ja rapauttaa tuottokertymää. Finanssialaa kohtaa lähivuosina voimakas uudistumisen tarve. Toimintaympäristön muutokset korostavat pitkäjänteisen uudistumisen välttämättömyyttä sekä kannattavuuden ja vakavaraisuuden johtamisen merkitystä.

OP Ryhmän vuoden 2018 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan samantasoiseksi tai pienemmäksi kuin vuoden 2017 tulos. Merkittävimmät tuloksen epävarmuustekijät liittyvät korko- ja sijoitusympäristön muutoksiin, markkinoiden kasvuvauhtiin, kilpailutilanteen muutoksiin sekä arvonalentumisiin. Vuoden 2018 alussa käyttöön otettu IFRS 9 -standardin arvioidaan lisäävän lyhyen aikavälin tulosvolatiliteettiä.

Kaikki tässä tilinpäätöstiedotteessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen talouden kehityksestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästi erilaiset.

Tuloslaskelma

Milj. €	Lite	10–12/ 2017	10–12/ 2016	1–12/ 2017	1–12/ 2016
Korkokate	3	279	260	1 094	1 058
Vakuutuskate	4	137	140	478	558
Nettopalkkiotuotot	5	254	222	928	859
Sijoitustoiminnan nettotuotot	6	90	108	495	390
Liiketoiminnan muut tuotot		11	18	94	122
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		14	-4	27	1
Tuotot yhteensä		784	743	3 115	2 989
Henkilöstökulut		193	199	758	762
Poistot ja arvonalentumiset		88	44	246	160
Liiketoiminnan muut kulut		223	188	769	646
Kulut yhteensä		504	431	1 773	1 567
Saamisten arvonalentumiset	7	20	41	48	77
OP-bonukset omistaja-asiakkaille		56	53	217	206
Tulos ennen veroja		204	218	1 077	1 138
Tuloverot		51	41	223	223
Kauden tulos		153	177	854	915
Jakautuminen:					
Omistajille		150	177	849	913
Määräysvallattomille omistajille		3	0	6	2
Kauden tulos		153	177	854	915
Laaja tuloslaskelma					
Kauden tulos		153	177	854	915
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi					
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)		20	-27	48	-329
Uudelleenarvostusrahaston muutos		17		17	
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi					
Käyvän arvon rahaston muutos					
Käypään arvoon arvostamisesta		-86	-54	-146	176
Rahavirran suojauksesta		-4	-59	-32	-35
Muuntoerot		0	0	0	0
Tuloverot					
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi					
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)		-4	5	-10	66
Uudelleenarvostusrahaston muutos		-4		-4	0
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi					
Käypään arvoon arvostamisesta		17	11	29	-35
Rahavirran suojauksesta		1	12	6	7
Kauden laaja tulos		110	66	764	764
Laajan tuloksen jakautuminen:					
Omistajille		122	63	759	726
Määräysvallattomille omistajille		-12	3	5	38
Kauden laaja tulos		110	66	764	764

Tase

Milj. €	Lilite	31.12. 2017	31.12. 2016
Käteiset varat		12 937	9 471
Saamiset luottolaitoksilta		504	337
Kaupankäynnin rahoitusvarat		590	692
Johdannaissopimukset	10	3 412	4 732
Saamiset asiakkailta	12	82 240	78 604
Sijoitusomaisuus		22 506	25 105
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat		10 126	9 168
Osuudet osakkuusyrityksissä		228	91
Aineettomat hyödykkeet		1 555	1 474
Aineelliset hyödykkeet		798	871
Muut varat		2 131	2 992
Verosaamiset		214	210
Varat yhteensä		137 242	133 747
Velat luottolaitoksille		5 157	4 669
Johdannaissopimukset		3 026	4 044
Velat asiakkaille		65 549	60 077
Vakuutusvelka	13	9 950	10 586
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	13	10 158	9 205
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	14	26 841	28 287
Varaukset ja muut velat		3 150	4 226
Verovelat		890	894
Lisäosuudet		0	77
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 400	1 445
Velat yhteensä		126 122	123 509
Oma pääoma			
OP Ryhmän omistajien osuus			
Osuuspääoma			
Jäsenosuudet		191	182
Tuotto-osuudet		2 906	2 719
Käyvän arvon rahasto	15	176	318
Muut rahastot		2 173	2 108
Kertyneet voittovarot		5 573	4 808
Määräysvallattomien omistajien osuus		101	102
Oma pääoma yhteensä		11 121	10 237
Velat ja oma pääoma yhteensä		137 242	133 747

Oman pääoman muutoslaskelma

Milj. €	Omistajille kuuluva oma pääoma					Määräysval-	
	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	lottomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016	2 656	242	2 085	4 271	9 254	70	9 324
Tilikauden laaja tulos		77		650	726	38	764
Kauden tulos				913	913	2	915
Muut laajan tuloksen erät		77		-263	-187	36	-151
Voitonjako				-71	-71		-71
Jäsen-, lisä- ja tuotto-osuuksien lisäykset	245*			-16*			
Rahastosiirrot			23	-23			
Muut				-2	-2	-6	-8
Oma pääoma 31.12.2016	2 901	318	2 108	4 808	10 135	102	10 237

* Oman pääoman sisäisiä eliminointeja on oikaistu, jonka seurauksena Osuuspääoman lisäosuuksien määrä kasvoi 16 miljoonaa euroa ja voittovarot vähenivät saman verran.

Milj. €	Omistajille kuuluva oma pääoma					Määräysval-	
	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	lottomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2017	2 901	318	2 108	4 808	10 135	102	10 237
Tilikauden laaja tulos		-142	14	887	759	5	764
Kauden tulos				849	849	6	854
Muut laajan tuloksen erät		-142	14	38	-90	0	-90
Voitonjako				-89	-89		-89
Jäsen-, lisä- ja tuotto-osuuksien lisäykset	196				196		196
Osakkuusyhtiösiirrot				19	19		19
Rahastosiirrot			51	-51			
Muut				-1	-1	-6	-7
Oma pääoma 31.12.2017	3 097	176	2 173	5 573	11 019	101	11 121

Rahavirtalaskelma

Milj. €	1–12/ 2017	1–12/ 2016
Liiketoiminnan rahavirta		
Kauden tulos	854	915
Kauden tulokseen tehdyt oikaisut	289	577
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-1 520	-8 573
Saamiset luottolaitoksilta	40	99
Kaupankäynnin rahoitusvarat	-185	-28
Johdannaissopimukset	-41	32
Saamiset asiakkailta	-3 680	-3 531
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	-594	-150
Sijoitusomaisuus	2 059	-4 166
Muut varat	881	-827
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	5 134	7 500
Velat luottolaitoksille	605	3 025
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat	0	0
Johdannaissopimukset	-2	-36
Velat asiakkaille	5 473	1 857
Vakuutusvelka	29	3 061
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	124	-185
Varaukset ja muut velat	-1 095	-222
Maksetut tuloverot	-205	-248
Saadut osingot	123	91
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	4 674	263
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset		-3
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	52	19
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	-96	-3
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit myyntihetken rahavaroilla vähennettynä	10	
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-352	-308
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	51	50
B. Investointien rahavirta yhteensä	-335	-246
Rahoituksen rahavirta		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset		0
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset		-144
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	24 051	26 164
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-24 747	-25 303
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	838	1 317
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-718	-1 118
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-89	-71
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	-666	845
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	3 674	863
Rahavarat tilikauden alussa	9 571	8 708
Rahavarat tilikauden lopussa	13 245	9 571
Saadut korot	2 066	2 362
Maksetut korot	-992	-1 325
Rahavarat		
Käteiset varat	12 937	9 471
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	307	100
Yhteensä	13 245	9 571

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pankkitoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että ydinvakavaraisuus (CET1) on 20 prosenttia (19). Vahinkovakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että solvenssisuhde (SII) on 120 prosenttia ja henkivakuutustoiminnassa 130 prosenttia. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi-joulukuu 2017, milj. €						
Korkokate	1 184	-15	1	-75	-1	1 094
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-17	-12	1	28		
Vakuutuskate		459	27		-8	478
Nettopalkkiotuotot	631	-25	385	-63	-1	928
Sijoitustoiminnan nettotuotot	18	179	70	230	-3	495
Liiketoiminnan muut tuotot	36	12	8	632	-595	94
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	1	3	15	7	0	27
Tuotot yhteensä	1 870	614	507	732	-608	3 115
Henkilöstökulut	354	116	75	213	-1	758
Poistot ja arvonalentumiset	51	50	28	118		246
Liiketoiminnan muut kulut	565	236	130	446	-608	769
Kulut yhteensä	970	402	233	777	-609	1 773
Saamisten arvonalentumiset	47	0	0	0	1	48
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	187	2	28		0	217
Tulos ennen veroja	666	210	247	-45	0	1 077
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi-joulukuu 2016, milj. €						
Korkokate	1 134	-20	6	-61	-1	1 058
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-18	-17	5	30		
Vakuutuskate		534	24		0	558
Nettopalkkiotuotot	605	-23	330	-59	5	859
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-15	97	111	199	-3	390
Liiketoiminnan muut tuotot	25	8	8	572	-491	122
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	2	1	3	-6	0	1
Tuotot yhteensä	1 751	598	483	646	-489	2 989
Henkilöstökulut	378	115	89	180	0	762
Poistot ja arvonalentumiset	44	41	25	50	0	160
Liiketoiminnan muut kulut	499	196	119	321	-490	646
Kulut yhteensä	921	352	233	552	-490	1 567
Saamisten arvonalentumiset	76	0		0	1	77
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	180	2	25		0	206
Tulos ennen veroja	574	244	226	95	0	1 138

Tase 31.12.2017, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	104	318	438	12 807	-729	12 937
Saamiset luottolaitoksilta	9 727	6	84	9 615	-18 928	504
Kaupankäynnin rahoitusvarat	-4			596	-3	590
Johdannaissopimukset	335	10	83	3 320	-336	3 412
Saamiset asiakkailta	83 070	0	1	-19	-812	82 240
Sijoitusomaisuus	531	3 532	7 088	16 740	-5 384	22 506
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			10 126			10 126
Osuudet osakkuusyrietyksissä	9	10	64	30	114	228
Aineettomat hyödykkeet	64	677	364	453	-3	1 555
Aineelliset hyödykkeet	409	42	26	333	-12	798
Muut varat	305	727	296	1 294	-490	2 131
Verosaamiset	112	18	29	43	11	214
Varat yhteensä	94 661	5 341	18 599	45 213	-26 572	137 242
Velat luottolaitoksille	9 460			14 204	-18 506	5 157
Johdannaissopimukset	223	15	31	3 097	-339	3 026
Velat asiakkaille	59 228		0	7 839	-1 518	65 549
Vakuutusvelka		3 143	6 807		0	9 950
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			10 158			10 158
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	11 974			15 696	-829	26 841
Varaukset ja muut velat	1 568	548	275	1 248	-489	3 150
Verovelat	376	76	69	369	0	890
Lisäosuudet	19				-19	0
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	82	135	245	1 391	-452	1 400
Velat yhteensä	82 929	3 917	17 585	43 844	-22 153	126 122
Oma pääoma						11 121

Tase 31.12.2016, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	113	90	459	9 329	-520	9 471
Saamiset luottolaitoksilta	6 351	6	53	10 180	-16 253	337
Kaupankäynnin rahoitusvarat	-4		0	698	-2	692
Johdannaissopimukset	458	26	125	4 582	-459	4 732
Saamiset asiakkailta	79 144	0		683	-1 223	78 604
Sijoitusomaisuus	580	3 755	7 909	17 705	-4 843	25 105
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			9 168		0	9 168
Osuudet osakkuusyrietyksissä	10	2	28	27	25	91
Aineettomat hyödykkeet	62	689	374	353	-3	1 474
Aineelliset hyödykkeet	480	46	25	332	-12	871
Muut varat	292	708	336	2 104	-448	2 992
Verosaamiset	103	12	12	62	21	210
Varat yhteensä	87 588	5 334	18 490	46 054	-23 719	133 747
Velat luottolaitoksille	9 565			10 533	-15 428	4 669
Johdannaissopimukset	168	17	21	4 297	-460	4 044
Velat asiakkaille	54 693		3	6 815	-1 434	60 077
Vakuutusvelka		3 008	7 578			10 586
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			9 205			9 205
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 522			18 790	-1 026	28 287
Varaukset ja muut velat	1 856	553	285	2 095	-562	4 226
Verovelat	355	95	87	338	19	894
Lisäosuudet	93				-17	77
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	82	135	245	1 436	-452	1 445
Velat yhteensä	77 334	3 809	17 424	44 303	-19 360	123 509
Oma pääoma						10 237

Liitetaulukot

Liite 1	Laatimisperiaatteet
Liite 2	Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat
Liite 3	Korkokate
Liite 4	Vakuutuskate
Liite 5	Nettopalkkiotuotot
Liite 6	Sijoitustoiminnan nettotuotot
Liite 7	Saamisten arvonalentumiset
Liite 8	Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu
Liite 9	Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti
Liite 10	Johdannaissopimukset
Liite 11	Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely
Liite 12	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset
Liite 13	Vakuutustoiminnan velat
Liite 14	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
Liite 15	Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen
Liite 16	Annetut vakuudet
Liite 17	Taseen ulkopuoliset sitoumukset
Liite 18	Luottolaitosvakavaraisuus
Liite 19	Vastuut luottoluokittain
Liite 20	Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus
Liite 21	OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus
Liite 22	Lähipiiriliiketoimet

Liite 1 Laatimisperiaatteet

Tilinpäätöstiedote on laadittu IAS 34 -standardin (Osavuositarkastukset) ja konsernin vuoden 2016 tilinpäätöksessä esitettyjen laatimisperiaatteiden mukaan.

Tilinpäätöstiedote on tilintarkastamaton. Kaikki tilinpäätöstiedotteen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta.

Tilinpäätöstiedote on julkaistu suomen, englannin ja ruotsin kielellä. Suomenkielinen tilinpäätöstiedote on virallinen, jota käytetään, mikäli havaitaan ristiriitaisuutta kieliversioiden välillä.

Osuuspankkien tuottojen ja kulujen kohdistaminen segmenteille

Osuuspankkien tuotot ja kulut on esitetty aikaisemmin Pankkitoiminta-segmentissä. Vuoden 2017 alusta lähtien osuuspankkien tuloserät on kohdistettu eri segmenteille. Kulut on jaettu aiheuttamisperiaatteella tai jakosäännöillä segmenteille. Erityisesti Varallisuudenhoito-segmentille kohdistuu enemmän tuottoja ja kuluja kuin aikaisemmin. Aikaisemmin Pankkitoiminta-segmentissä esitetyt osuuspankkien sijoitukset OP Osuuskunnan jäsenosuuksiin ja lisäosuuksiin on eliminoitu Muu toiminta -segmentissä. Tilinpäätöstiedotteen vertailutiedot on oikaistu uuden esitystavan mukaisesti. Alla olevissa taulukoissa on esitetty tuloslaskelman ja taseen pääerien vertailutietoihin tehdyt muutokset.

Pankkitoiminta

Tuloslaskelma	Aiemmin esitetty		Uusi		Aiemmin esitetty		Uusi	
	1.1.–31.12.2016	Muutos	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2016	Muutos	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2016	
Tuotot	1 924	-173	1 751	557	40	598		
Kulut	1 072	-151	921	326	26	352		
Tulos ennen veroja	596	-22	574	230	14	244		

Vahinkovakuutus

Tase	Aiemmin esitetty		Uusi		Aiemmin esitetty		Uusi	
	31.12.2016	Muutos	31.12.2016	31.12.2016	Muutos	31.12.2016	31.12.2016	
Varat	93 312	-5 723	87 588	5 331	2	5 334		
Velat	77 361	-27	77 334	3 798	10	3 809		

Varallisuudenhoito

Tuloslaskelma	Aiemmin esitetty		Uusi		Aiemmin esitetty		Uusi	
	1.1.–31.12.2016	Muutos	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2016	Muutos	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2016	
Tuotot	365	118	483	631	15	646		
Kulut	109	124	233	551	0	552		
Tulos ennen veroja	232	-6	226	80	14	95		

Muu toiminta

Tase	Aiemmin esitetty		Uusi		Aiemmin esitetty		Uusi	
	31.12.2016	Muutos	31.12.2016	31.12.2016	Muutos	31.12.2016	31.12.2016	
Varat	18 483	7	18 490	46 333	-279	46 054		
Velat	17 400	24	17 424	45 440	-1 137	44 303		

Konsernieliminoinnit

Tuloslaskelma	Aiemmin esitetty		Uusi	
	1.1.–31.12.2016	Muutos	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2016
Tuotot	-489	0	-489	
Kulut	-490	0	-490	
Tulos ennen veroja	0	0	0	

Tase	Aiemmin esitetty		Uusi	
	31.12.2016	Muutos	31.12.2016	31.12.2016
Varat	-29 712	5 993	-23 719	
Velat	-20 490	1 130	-19 360	

Uudet standardit ja tulkinnat

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi

OP Ryhmä otti käyttöön 1.1.2018 IASB:n heinäkuussa 2014 julkaiseman ja EU:n marraskuussa 2016 hyväksymän IFRS 9 -standardin "Rahoitusinstrumentit". IFRS 9 -standardin käyttöönotto aiheutti muutoksia rahoitusinstrumenttien luokitteluun ja arvostamiseen ja arvonalentumisiin. Samoin sillä on muihin rahoitusinstrumentteja käsitteleviin standardeihin, kuten IFRS 7 -standardiin "Rahoitusinstrumentit, liitetiedot" merkittävä vaikutus. OP Ryhmä jatkaa IAS 39 -standardin mukaista suojauslaskentaa IFRS 9 -standardin siirtymän jälkeen.

IFRS 9 -siirtymä aiheuttaa muutoksia laatimisperiaatteisiin sekä oikaisuja taseeseen aiemmin kirjattujen saamisten määriin. Kirjanpitoarvoihin tehdyt oikaisut kirjataan siirtymäpäivänä avaavan taseen omaan pääomaan. OP Ryhmä ei oikaise aikaisempien vuosien vertailutietoja tilinpäätöksessä vuodelta 2018. IFRS 9 -standardin soveltamisesta aiheutuvia muutoksia IFRS 7 -standardiin mukaisiin liitetietoihin tullaan esittämään vain tilikaudelta 2018. Vertailukauden liitetiedot tulevat pysymään ennallaan.

Tämän hetkisen arvion mukaan OP Ryhmän IFRS 9 -standardin käyttöönoton vaikutus 1.1.2018 avaavan taseen omaan pääomaan ennen veroja on yhteensä 59 miljoonaa euroa negatiivinen, mikä koostuu seuraavista osa-alueista:

- Arvonalentumisen laskentatavan muutoksen vaikutus ennen veroja on 53 miljoonaa euroa negatiivinen.
- Rahoitusvarojen uudelleenluokittelusta johtuva arvostusero on 6 miljoonaa euroa negatiivinen.

Tässä katsauksessa esitetyt IFRS 9 -standardin käyttöönotosta johtuvat vaikutukset voivat vielä tarkentua, koska OP Ryhmä jatkaa ECL-mallien viimeistelyä ja niihin liittyvien IT-järjestelmien kehitystä ja kontrolliympäristön vahvistamista.

Uudet laadintaperiaatteet, arviointimenetelmät ja johdon harkinnanvaraiset erät voivat muuttua siihen saakka, kunnes OP Ryhmä julkaisee ensimmäisen tilinpäätöksen, joka sisältää avaavan taseen 1.1.2018.

Luokittelu ja arvostaminen

IFRS 9:n mukainen rahoitusvarojen luokittelu ja arvostaminen perustuu rahoitusvarojen liiketoiminnallisiin tavoitteisiin sekä sopimusperusteisiin rahavirtaominaisuuksiin.

OP Ryhmä on uudelleenluokitellut rahoitusvarat IFRS 9:n mukaisesti perustuen lainojen ja eri saamistodistusten hallinnointiin niiden liiketoiminnallisen tavoitteen saavuttamiseksi sekä saamistodistusten sopimusperusteisiin rahavirtaominaisuuksiin.

Suurin osa OP Ryhmän lainoista ja saamistodistuksista kirjataan edelleen jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta.

Merkittävimmät luokittelumuutokset kohdistuivat OP Ryhmän vahinko- ja henkivakuutuksen sijoituksiin. Oman pääoman ehtoisten sijoitusten sekä rahastosijoitusten luokittelu muuttui pääsääntöisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin. OP Ryhmä tulee soveltamaan vahinko- ja henkivakuutuksen sijoituksiin väliaikaista poikkeusmenettelyä (ns. overlay approach), joka palauttaa näiden sijoitusten tulosvaikutukset IAS 39:n mukaisiksi.

OP Ryhmän rahoitusvelkojen luokittelua IFRS 9 ei muuttanut.

Arvonalentuminen

Odotettavissa olevat luottotappiot ("ECL") lasketaan kaikista jaksotettuun hankintamenuun arvostettavista ja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista tase-eristä sekä taseen ulkopuolisista luottositoumuksista ja takaussopimuksista.

ECL lasketaan käyttäen mallinnettuja riskiparametreja ja kaavalla $\text{probability of default (PD)} \times \text{loss given default (LGD)} \times \text{exposure at default (EAD)}$ suurimmalle osalle portfolioista. Poikkeuksena ovat suurimmat yritysastuut, joita edelleen seurataan saamiskohtaisesti. ECL lasketaan sopimuskohdaisesti joko 12 kuukaudelle tai koko voimassaoloajalle riippuen siitä, onko instrumentin luottoriski lisääntynyt raportointipäivänä merkittävästi alkuperäisestä.

Luottoriskin merkittävää lisääntymistä arvioidaan sekä laadullisilla että määrällisillä kriteereillä. Laadulliset tekijät koostuvat erilaisista luottoriskin mittareista (esim. lainanhoitojoustoista), ja ne huomioidaan pääosin luokittelumalleissa. Luottoluokitukset vaikuttavat koko voimassaoloajan PD-lukuun, jonka perusteella määrällinen muutos arvioidaan. Tämän lisäksi luottoriski on kasvanut merkittävästi, mikäli suoritus on erääntynyt yli 30 päivää.

Sopimukset luokitellaan kolmeen eri vaiheeseen:

- Vaihe 1: sopimukset, joiden luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisestä ja joille lasketaan 12 kuukauden ECL.
- Vaihe 2: sopimukset, joiden luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisestä ja joille lasketaan koko voimassaoloajan ECL.
- Vaihe 3: maksukyvyttömät sopimukset, joille lasketaan myös koko voimassaoloajan ECL.

Maksukyvyttömyyden (default) määritelmässä käytetään yhtenäistä määritelmää vakavaraisuuslaskennan kanssa.

Laskentamalliin sisällytetään tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota ja makroekonomisia skenaarioita. Makroekonomiset skenaariot ovat samoja, joita muutoinkin käytetään OP Ryhmän taloudellisessa vuosisuunnittelussa. Käytettäviä skenaarioita on kolme: perus, vahva ja heikko.

OP Ryhmä siirtyy saamiskohtaisesta arvonalentumislaskennasta pääsääntöisesti IFRS 9 -standardin malleilla laskettavaan odotetun luottotappion laskentaan. Tämän johdosta aikaisemmat IAS 39 -standardin mukaiset saamis- ja saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset on peruttu ja tilalle on kirjattu IFRS 9 -standardin mukaiset odotettavissa olevat luottotappiot yhteensä 546 miljoonaa euroa. Aiemmin kirjatut saamiskohtaiset arvonalentumiset yhteensä 422 miljoonaa euroa on pääsääntöisesti korvattu vaiheen 3 mukaisilla odotettavissa olevilla luottotappioilla ja saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset yhteensä 71 miljoonaa euroa vaiheen 1 ja 2 odotettavissa olevilla luottotappioilla. Tämän johdosta oma pääoma pieneni 53 miljoonalla eurolla ennen veroja.

Odotettavissa olevat luottotappiot kasvoivat eniten yritysrahoituksessa, kun taas asuntolainoissa odotettavissa olevat luottotappiot laskivat aiemmasta IAS 39 -arvonalentumisesta niiden hyvän vakuusaseman takia. Henkilöasiakkaissa suurin ECL:n kasvu oli valmiusluotoissa, koska niihin sisältyy myös taseen ulkopuolisen limiitin ennustettu käyttö.

Käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavat sijoitukset, luottolupaukset ja takaukset ovat mukana ECL-laskennassa ensimmäistä kertaa.

ECL-laskentaan liittyy paljon arvioita, joilla on merkittävä vaikutus odotettavissa olevien luottotappioiden määrään. Näitä ovat mm:

- Luottoriskin merkittävän kasvun (SICR) määrittäminen
- 12 kuukauden ja koko voimassaoloajan ECL-laskennassa käytetyt erilaiset oletukset
- Laskennassa käytettävät makroekonomiset ennusteet.

Odotetun luottotappion odotetaan olevan suhdanneherkkä makrotaloudellisten ennusteiden muutoksille, ja se voi kasvaa merkittävästi suhdannenäkymien heiketessä.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä (ECL) 546 miljoonaa euroa jäi alle vakavaraisuudessa lasketun odotetun tappion (EL) 791 miljoonaa euroa, joten kirjanpidon odotettavissa olevien luottotappioiden määrällä ei ole vaikutusta OP Ryhmän CET1-tunnuslukuun 1.1.2018. Vakavaraisuuden EL:n laskutapa on viranomaisten sääntelemä ja sisältää varovaisuutta mm. erilaisten lattiatasojen muodossa. Kirjanpidon ECL kuvaa sen sijaan tämänhetkistä taloudellista tilannetta, ja se perustuu OP Ryhmän omiin malleihin ilman sisäänrakennettua varovaisuutta. OP Ryhmä ei tule toistaiseksi soveltamaan vakavaraisuusasetuksen mukaista siirtymäsäännöstä ajalla 1.1.2018–31.12.2022, jossa IFRS 9 -standardin arvonalentumislaskennan vaikutuksia voidaan huomioida vaiheittain.

Muutos palkkiojaksotusten laatimisperiaatteisiin

IFRS 9 -standardiin siirtymän yhteydessä tapahtuneen järjestelmäkehityksen myötä OP Ryhmä siirtyi henkilöasiakkaiden luottojen nostojen yhteydessä maksettujen toimisto- ja järjestelypalkkioiden jaksottamiseen efektiivisen koron menetelmällä luoton juoksuajalle. Koska täysin takautuva soveltaminen ei ole teknisesti mahdollista, oikaistaan vain vertailuvuoden 2017 palkkiot tuloslaskelmasta. Tämän vaikutus omaan pääomaan ennen veroja on 47 miljoonaa euroa negatiivinen. Nämä palkkiot jaksotetaan tuleville vuosille henkilöasiakaslainojen keskimääräiselle juoksuajalle.

IFRS 15 -standardi Myyntituotot asiakassopimuksista

OP Ryhmä soveltaa IFRS 15 -standardia 1.1.2018 lähtien. IFRS 15 -standardi Myyntituotot asiakassopimuksista korvasi nykyiset IAS 11 ja IAS 18 -standardit. Lisäksi IAS 40 Sijoituskiinteistöt -standardiin tuli muutoksia IFRS 15 -standardin voimaantulua. IFRS 15 -standardi koskee OP Ryhmässä pääosin Varallisuudenhoito-segmentin palkkioita ja Pankkitoiminta-segmentin efektiivisen koron laskentaan kuulumattomia palkkioita. Uusi standardi ei vaikuta rahoitusinstrumenttien tai vakuutusten tuloutukseen. IFRS 15 -standardi lisää liitetiedoissa esitettävää informaatiota vuodelta 2018. Nettopalkkiotuotoissa esitettävien palkkiotuottojen ja -kulujen ryhmittelyä tarkennetaan liitetiedoissa. Nettopalkkiotuotoissa tullaan esittämään uusina erinä palkkiotuotot ja -kulut terveys- ja hyvinvointipalveluista, omaisuudenhoitopalkkiot, maksetut palkkiot omaisuudenhoitopalveluista, lainopilliset palkkiot sekä rahastojen palkkiokulut. IFRS 15 -standardi ei muuta Varallisuudenhoidon hallinnointipalkkioiden tai tuotoperusteisten palkkioiden eikä muidenkaan standardin soveltamisalaan kuuluvien palkkioiden tuloutusajankohtaa verrattuna nykyisiin käytäntöihin. IFRS 15 -standardiin siirtymisellä ei siten ole taloudellista vaikutusta OP Ryhmän tulokseen. OP Ryhmä siirtyi noudattamaan IFRS 15 -standardia takautuvalla menetelmällä.

Liite 2 Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat

	1–12/ 2017	1–12/ 2016
Oman pääoman tuotto (ROE), %	8,0	9,4
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoon, %	6,4	7,8
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,63	0,71
Kulujen osuus tuotoista, %	57	52
Henkilöstö keskimäärin	12 212	12 271

VAIHTOEHTOISET TUNNUSLUVUT

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) uudet ohjeet vaihtoehtoisista tunnusluvuista tulivat voimaan 3.7.2016. Vaihtoehtoisia tunnuslukuja esitetään kuvaamaan liiketoiminnan taloudellista kehitystä ja parantamaan vertailukelpoisuutta eri raportointikausien välillä. Vaihtoehtoisia tunnuslukuja ei tulisi pitää korvaavina mittareina verrattuna IFRS-tilinpäätösnormistossa määritettyihin tunnuslukuihin.

Käytettyjen vaihtoehtoisten tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty alla ja ne vastaavat sisällöltään aikaisemmin esitettyjä tunnuslukuja.

Oman pääoman tuotto (ROE), %	<u>Tilikauden tulos</u>	x 100
	Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)	
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoon, %	<u>Tilikauden laaja tulos</u>	x 100
	Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	<u>Tilikauden tulos</u>	x 100
	Taseen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)	
Kulujen osuus tuotoista, %	<u>Kulut yhteensä</u>	x 100
	Tuotot yhteensä	
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	<u>Saamisten arvonalentumiset x (tilikauden päivät/katsauskauden päivät)</u>	x 100
	Luotto- ja takauskanta katsauskauden lopussa	
Vahinkovakuutuksen tunnusluvut:		
Vahinkosuhte (Ilman perustekorkokulua), %	<u>Korvaukset ja korvausten hoitokulut</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot (netto)	
Liikekulusuhde, %	<u>Liikekulut + poistot/oikaisut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot (netto)	
Riskisuhte (Ilman perustekorkokulua), %	<u>Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot (netto)	
Yhdistetty kulusuhde (Ilman perustekorkokulua), %	Vahinkosuhte + liikekulusuhde	
	Riskisuhte + toimintakulusuhde	
Toimintakulusuhde, %	<u>Liikekulut ja korvausten selvittelykulut</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot (netto)	
Operatiivinen vahinkosuhte, %	<u>Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)	
Operatiivinen liikekulusuhde, %	<u>Liikekulut</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)	
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	Operatiivinen vahinkosuhte + operatiivinen liikekulusuhde	
	Operatiivinen riskisuhte + operatiivinen toimintakulusuhde	
Operatiivinen riskisuhte (Ilman perustekorkokulua), %	<u>Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset	
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	<u>Liikekulut ja korvausten selvittelykulut</u>	x 100
	Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset	

ERILLISLASKENTAAN PERUSTUVAT TUNNUSLUVUT

Vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Tier 1 -vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (Tier 1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Solvenssisuhde, %	$\frac{\text{Omat varat}}{\text{Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)}} \times 100$
Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vastuiden määrä}} \times 100$
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	$\frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde	$\frac{\text{Ryhmittymän omat varat yhteensä}}{\text{Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä}} \times 100$
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, %	$\frac{\text{Tulos + asiakasbonukset verojen jälkeen (12 kk liukuva)}}{\text{Keskimääräinen taloudellinen pääomavaade}} \times 100$

VAHINKOVAKUUTUKSEN OPERATIIVINEN TULOS

	1-12/ 2017	1-12/ 2016	Muutos %
Milj. €			
Vakuutusmaksutuotot	1 431	1 418	0,9
Korvauskulut	-1 085	-979	10,8
Liikekulut	-291	-263	10,5
Aineettomien poisto-oikaisu	-21	-21	0,0
Vakuutustekninen kate	34	154	-78,1
Sijoitustuotot ja -kulut	179	97	84,7
Muut tuotot ja kulut	-3	-8	-56,1
Tulos ennen veroja	210	244	-13,9
Käyvän arvon rahaston muutos, brutto	-91	68	
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	119	311	-61,7

Vahinkovakuutuksen tunnuslukujen laskennassa käytetään vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Liite 3 Korkokate				
Milj. €	10-12/ 2017	10-12/ 2016	1-12/ 2017	1-12/ 2016
Korkotuotot				
Saamiset luottolaitoksilta	7	8	27	12
Saamiset asiakkailta				
Lainat*	281	298	1 159	1 184
Rahoitusleasingsaamiset*	10	4	22	20
Arvoltaan alentuneet lainat ja muut sitoumukset	1	1	3	3
Saamistodistukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	1	2	7	9
Myytavissä olevat	26	30	105	126
Eräpäivään asti pidettävät	0	1	1	2
Lainat ja saamiset	0	0	1	1
Johdannaissopimukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	172	205	720	928
Käyvän arvon suojaus	-29	-33	-117	-130
Rahavirran suojaus	10	11	37	39
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	0	-2	1	-1
Muut	2	2	9	7
Yhteensä	481	526	1 975	2 200
Korkokulut				
Velat luottolaitoksille	15	22	57	40
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatut rahoitusvelat	0	0	0	0
Velat asiakkaille	18	20	74	95
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	70	71	288	286
Velat, joilla on huonompi etuoikeus				
Pääomalainat	1	1	2	4
Muut	11	11	45	45
Johdannaissopimukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	132	185	600	818
Käyvän arvon suojaus	-29	-37	-130	-145
Muut	-18	-9	-65	-9
Muut	2	2	10	7
Yhteensä	202	267	882	1 141
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	279	259	1 093	1 059
Suojaavat johdannaiset	-31	-32	-114	-67
Suojauskohteiden arvonmuutokset	31	32	114	66
Korkokate	279	260	1 094	1 058

* Vertailutietoa on oikaistu rahoitusleasingsaamisten luokittelun täsmennyksen seurauksena.

Liite 4 Vakuutuskate

Milj. €	10-12/ 2017	10-12/ 2016	1-12/ 2017	1-12/ 2016
Vahinkovakuutusmaksutuotot, netto				
Vakuutusmaksutulo	249	272	1 438	1 443
Jälleenvakuuttajien osuus	1	-7	-5	-12
Vakuutusmaksuvastuun muutos	109	94	-6	-14
Jälleenvakuuttajien osuus	-10	-1	-3	3
Yhteensä	349	358	1 424	1 420
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto				
Maksetut korvaukset	-237	-220	-889	-862
Jälleenvakuuttajien osuus	3	4	8	29
Korvausvastuun muutos	2	-1	-109	-27
Jälleenvakuuttajien osuus	11	-5	20	-23
Yhteensä	-221	-223	-970	-883
Vahinkovakuutuksen muut erät	0	1	-3	-3
Henkivakuutuksen riskiliike	8	5	27	24
Vakuutuskate yhteensä	137	140	478	558

Liite 5 Nettopalkkiotuotot

Milj. €	10–12/ 2017	10–12/ 2016	1–12/ 2017	1–12/ 2016
Palkkiotuotot				
Luotonanto	49	45	199	200
Talletukset	1	1	4	5
Maksuliike	57	67	244	262
Arvopapereiden välitys	5	5	19	16
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	4	1	11	6
Rahastot	36	35	147	135
Omaisuudenhoito ja lainopilliset tehtävät	57	24	112	80
Takaukset	5	5	19	21
Asunnonvälitys	16	17	71	68
Vakuutusten välitys	8	9	55	55
Henkivakuutuksen kuormitustulo	23	29	96	95
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus	17	16	67	62
Muut	9	8	28	23
Yhteensä	287	263	1 073	1 028
Palkkiokulut				
Maksuliike	4	13	37	65
Arvopapereiden välitys	2	3	12	10
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	1	0	3	2
Omaisuudenhoito ja lainopilliset tehtävät	4	4	13	15
Vakuutustoiminta	13	10	45	41
Muut	10	11	36	35
Yhteensä	33	42	145	169
Nettopalkkiotuotot yhteensä	254	222	928	859

Liite 6 Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	10-12/ 2017	10-12/ 2016	1-12/ 2017	1-12/ 2016
Myytävissä olevien varojen nettotuotot				
Saamistodistukset	24	66	83	211
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	97	26	218	67
Osingot ja voitto-osuudet	18	22	107	86
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-13	-12	-39	-52
Yhteensä	125	102	371	312
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien nettotuotot				
Vakuutustoiminta				
Saamistodistukset	16	-40	19	24
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	3	1	14	8
Johdannaiset	31	-71	34	141
Pankkitoiminta ja Muu toiminta				
Arvopaperikauppa	32	42	164	93
Valuuttatoiminta	6	-1	37	27
Sijoituskiinteistöt	9	-3	29	15
Muut	1	1	3	2
Yhteensä	99	-71	301	310
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavien nettotuotot				
Lainat ja muut saamiset	3	0	10	7
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-2	1	-3	0
Yhteensä	2	1	7	6
Henkivakuutuserät				
Korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille	-21	-22	-89	-93
Korkotäydennysten muutos	-41	87	48	34
Muut vakuutustekniset erät	-67	20	-111	-143
Yhteensä	-129	85	-152	-202
Vahinkovakuutuserät				
Diskonttauksen purkautuminen	-7	-9	-32	-36
Yhteensä	-7	-9	-32	-36
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	90	108	495	390

Liite 7 Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	10-12/ 2017	10-12/ 2016	1-12/ 2017	1-12/ 2016
Luotto- tai takaustappioina poistetut saamiset	15	11	79	80
Palautukset poistetuista saamisista	-4	-3	-15	-15
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	23	49	68	103
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	-17	-17	-91	-99
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	3	2	7	7
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	20	41	48	77

Liite 8 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Varat, milj. €	Lainat ja saamiset	Erä-päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Käteiset varat	12 937					12 937
Saamiset luottolaitoksilta	504					504
Johdannaissopimukset			3 139		273	3 412
Saamiset asiakkailta	82 240					82 240
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			10 126			10 126
Saamistodistukset		40	3 899	16 372		20 311
Oman pääoman ehtoiset instrumentit			220	1 399		1 620
Muut rahoitusvarat	2 292					2 292
Rahoitusvarat	97 973	40	17 385	17 771	273	133 443
Muut kuin rahoitusinstrumentit						3 799
Yhteensä 31.12.2017	97 973	40	17 385	17 771	273	137 242

Varat, milj. €	Lainat ja saamiset	Erä-päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Käteiset varat	9 471					9 471
Saamiset luottolaitoksilta	337					337
Johdannaissopimukset			4 112		620	4 732
Saamiset asiakkailta	78 604					78 604
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			9 168			9 168
Saamistodistukset		92	4 318	17 541		21 951
Oman pääoman ehtoiset instrumentit			550	2 245		2 794
Muut rahoitusvarat	3 093					3 093
Rahoitusvarat	91 505	92	18 147	19 786	620	130 150
Muut kuin rahoitusinstrumentit						3 597
Yhteensä 31.12.2016	91 505	92	18 147	19 786	620	133 747

* Taseen erä "Sijoitusomaisuus" sisältää vahinko- ja henkivakuutuksen käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat saamistodistukset ja oman pääoman ehtoiset instrumentit.

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti		Suojaavat	Yhteensä
	kirjattavat	Muut velat	Johdannaiset	
Velat luottolaitoksille		5 157		5 157
Johdannaissopimukset	2 572		454	3 026
Velat asiakkaille		65 549		65 549
Vakuutusvelka		9 950		9 950
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	10 158			10 158
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		26 841		26 841
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 400		1 400
Muut rahoitusvelat	1	2 274		2 275
Rahoitusvelat	12 731	111 172	454	124 356
Muut kuin rahoitusvelat				1 765
Yhteensä 31.12.2017	12 731	111 172	454	126 122

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti		Suojaavat	Yhteensä
	kirjattavat	Muut velat	Johdannaiset	
Velat luottolaitoksille		4 669		4 669
Johdannaissopimukset	3 691		353	4 044
Velat asiakkaille		60 077		60 077
Vakuutusvelka		10 586		10 586
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	9 205			9 205
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		28 287		28 287
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 445		1 445
Muut rahoitusvelat	0	3 324		3 324
Rahoitusvelat	12 896	108 388	353	121 637
Muut kuin rahoitusvelat				1 872
Yhteensä 31.12.2016	12 896	108 388	353	123 509

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli 385 miljoonaa euroa (545) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenuon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenuoa suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 9 Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 31.12.2017, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	125	57	38	220
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	3 249	234	416	3 899
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 111	3 015		10 126
Johdannaissopimukset	2	3 279	131	3 412
Myytavissä olevat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	623	200	577	1 399
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	11 977	4 041	354	16 372
Yhteensä	23 087	10 826	1 516	35 429
Varojen käyvät arvot 31.12.2016, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	442	82	26	550
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	3 489	712	117	4 318
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 591	2 577		9 168
Johdannaissopimukset	6	4 566	160	4 732
Myytavissä olevat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	900	564	780	2 245
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	13 130	4 042	369	17 541
Yhteensä	24 559	12 543	1 452	38 553
Velkojen käyvät arvot 31.12.2017, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 133	3 024		10 158
Muut		1		1
Johdannaissopimukset	5	2 929	92	3 026
Yhteensä	7 138	5 955	92	13 185
Velkojen käyvät arvot 31.12.2016, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 618	2 587		9 205
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	10	3 926	107	4 044
Yhteensä	6 628	6 514	107	13 249

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat pörssissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaisista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostuspäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisimmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity-sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä. Siirrot tasojen välillä johtuvat pääosin käytettävissä olevien markkinanoteerausten määrästä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Erittely raholitusvarolista ja raholitusvelolista

Raholitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteliseesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Myytävissä olevat	Varat yhteensä
Avaava tase 1.1.2017	142	160	1 149	1 452
Tuloslaskelman nettotuotot	13	-29	-62	-77
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			-33	-33
Hankinnat	29		136	165
Myyntit	-53		-189	-242
Lyhennykset	-67		-7	-74
Siirrot tasoon 3	392		175	567
Siirrot tasosta 3	-3		-240	-242
Päättävä tase 31.12.2017	454	131	930	1 516

Raholitusvelat, milj. €	Johdannais-sopimukset	Velat yhteensä
Avaava tase 1.1.2017	107	107
Tuloslaskelman nettotuotot	-15	-15
Päättävä tase 31.12.2017	92	92

Erittely nettotuotolista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2017

Milj. €	Korkokate	Sijoitus-toiminnan nettotuotot	Laaja tuloslaskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot kauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	13			13
Realisoitumattomat nettotuotot	-14	-62	-33	-108
Nettotuotot kaudelta	0	-62	-33	-95

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaissopimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät OP Yrityspankin liikkeeseen laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjalainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2017 aikana.

Liite 10 Johdannaissopimukset

31.12.2017, milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu aika				Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	23 391	78 621	66 708	168 720	3 157	2 751
Keskusvastapuoliselvitettävät	8 392	38 585	35 615	82 592	941	1 100
Valuuttajohdannaiset	36 708	9 245	2 815	48 768	982	1 180
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	286	3		288	2	0
Luottojohdannaiset	28	189	10	227	9	6
Muut johdannaiset	235	513		748	65	36
Johdannaiset yhteensä	60 647	88 571	69 533	218 751	4 216	3 973

31.12.2016, milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu aika				Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	38 219	77 514	60 823	176 557	4 129	3 632
Keskusvastapuoliselvitettävät	7 919	33 999	30 761	72 679	1 186	1 335
Valuuttajohdannaiset	29 515	11 606	3 644	44 765	1 688	1 676
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	15	6		21	1	0
Luottojohdannaiset	19	397	13	429	11	8
Muut johdannaiset	275	552	2	829	64	23
Johdannaiset yhteensä	68 043	90 075	64 482	222 601	5 892	5 340

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on netotettu taseessa.

Liite 11 Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleissopimukset***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
31.12.2017, milj. €						
Johdannaiset	4 341	-928	3 412	-1 928	-412	1 072

	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleissopimukset***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
31.12.2016, milj. €						
Johdannaiset	5 883	-1 151	4 732	-2 418	-1 177	1 138

Rahoitusvelat

	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleissopimukset***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
31.12.2017, milj. €						
Johdannaiset	4 112	-1 085	3 026	-1 928	-717	381

	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloilta*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleissopimukset***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
31.12.2016, milj. €						
Johdannaiset	5 350	-1 307	4 044	-2 418	-1 139	486

* Mukaan lukien käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä -161 (-147) miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Käytäntönä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaistavapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa EMIR-asetuksen (EU 648/2012) mukaisesti. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC-johdannaiset

Konsernin ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, konsernin omaa tai Finanssiala ry:n johdannaisyleissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 12 Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

31.12.2017, milj. €	El arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumis- tumis- tumis-	Saamisryh- mäkohtaiset arvon- alentumis-	Tase- arvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asialkailta						
Saamiset luottolaitoksilta	506		506		2	504
Saamiset asiakkailta, josta	80 247	627	80 875	421	70	80 383
pankkitakaussaamiset	2	8	11	8	1	2
Rahoitusleasing	1 856		1 856			1 856
Yhteensä	82 609	627	83 236	421	71	82 744
Saamiset luottolaitoksilta ja asialkailta sektoreittain						
Yritykset	29 253	423	29 677	317	38	29 321
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 387	0	1 387	0	2	1 385
Kotitaloudet	49 931	201	50 132	102	30	50 000
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	788	3	791	2	1	789
Julkisyhteisöt	1 250		1 250		0	1 250
Yhteensä	82 609	627	83 236	421	71	82 744

31.12.2016, milj. €	El arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumis- tumis-	Saamisryh- mäkohtaiset arvon- alentumis-	Tase- arvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asialkailta						
Saamiset luottolaitoksilta	339		339		2	337
Saamiset asiakkailta, josta*	76 880	640	77 520	445	63	77 013
pankkitakaussaamiset	2	9	11	9	1	2
Rahoitusleasing*	1 591		1 591			1 591
Yhteensä	78 810	640	79 450	445	64	78 941
Saamiset luottolaitoksilta ja asialkailta sektoreittain						
Yritykset	27 280	461	27 741	349	32	27 360
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 035	0	1 035	0	3	1 032
Kotitaloudet	48 921	173	49 094	92	29	48 973
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	758	6	765	4	1	760
Julkisyhteisöt	816		816		0	816
Yhteensä	78 810	640	79 450	445	64	78 941

* Vertailutietoa on oikaistu rahoitusleasingsaamisten luokittelun täsmennyksen seurauksena.

	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset ja lainanhoitojoustot 31.12.2017, milj. €					
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		611	611	217	394
Todennäköisesti maksamatta jäävät		513	513	147	366
Lainanhoitojoustot	1 876	341	2 217	58	2 160
Yhteensä	1 876	1 465	3 341	421	2 920

	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset ja lainanhoitojoustot 31.12.2016, milj. €					
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		578	578	222	356
Todennäköisesti maksamatta jäävät		508	508	173	335
Lainanhoitojoustot	1 711	279	1 990	50	1 940
Yhteensä	1 711	1 364	3 076	445	2 631

Tunnusluku, %

	31.12.2017	31.12.2016
Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista	12,6 %	14,5 %

Yli 90 pv erääntyneenä saamisena raportoidaan jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Todennäköisesti maksamatta jäävinä sopimuksina raportoidaan heikoimpien luottoluokkien (henkilöasiakkailta F ja muilla 11–12) sopimukset. Lainanhoitojoustoina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehtoja on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk.

Liite 13 Vakuutustoiminnan velat

Milj. €	31.12.2017	31.12.2016
Korvausvastuu		
Eläkemuotoinen korvausvastuu	1 516	1 434
Muu korvausvastuu	1 054	988
Korkotäydennys (vastuuvelan suojien arvo)	-12	8
Yhteensä	2 557	2 430
Vakuutusmaksuvastuu	585	578
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista		
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	8 747	7 918
Sijoitussopimukset	1 411	1 287
Yhteensä	10 158	9 205
Henkivakuutuksen vakuutusvelka	6 807	7 578
Yhteensä	20 108	19 791

Liite 14 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	31.12.2017	31.12.2016
Joukkovelkakirjalainat	8 972	10 922
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	10 750	9 277
Sijoitus- ja yritystodistukset sekä ECP:t	7 117	8 088
Yhteensä	26 841	28 287

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Milj. €	Saamis- todistukset	Oman pääoman ehtoliset Instrumentit	Rahavirran suojaus	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2017	105	172	41	318
Käyvän arvon muutokset	59	-39	6	26
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-22	-165		-187
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonlennukset	0	21		21
Siirrot korkokatteeseen			-38	-38
Laskennalliset verot	-7	37	6	35
Päättävä tase 31.12.2017	135	25	16	176

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Milj. €	Saamis- todistukset	Oman pääoman ehtoliset Instrumentit	Rahavirran suojaus	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2016	31	142	69	242
Käyvän arvon muutokset	115	92	3	210
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-23	-87		-110
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonlennukset	1	33		34
Siirrot korkokatteeseen			-37	-37
Laskennalliset verot	-19	-7	7	-19
Päättävä tase 31.12.2016	105	172	41	318

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 220 miljoonaa euroa (398) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 44 miljoonaa euroa (79). Katsauskauden lopussa käyvän arvon rahastossa oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 146 miljoonaa euroa (268) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 38 miljoonaa euroa (23).

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen, myyntitappioiden ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Liite 16 Annetut vakuudet

Milj. €	31.12.2017	31.12.2016
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantit	110	1
Luotot (covered bondien vakuutena)	13 266	10 407
Muut	5 663	4 973
Annetut vakuudet yhteensä*	19 039	15 381
Vakuudelliset johdannaisvelat	889	1 351
Vakuudelliset muut velat	4 146	3 443
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	10 750	9 277
Yhteensä	15 784	14 071

* Lisäksi keskuspankkiin on pantattu 6,0 miljardin euron kirjanpitoarvosta joukkovelkakirjalainoja, joista 1,5 miljardia euroa on päivän sisäisen limiitin vakuutena. Joukkovelkakirjalainat ovat nostettavissa ilman keskuspankin ennakkolupaa, joten niitä ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa.

Liite 17 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	31.12.2017	31.12.2016
Takaukset	643	836
Takuuvastuut	1 936	1 921
Luottolupaukset	12 176	11 049
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	372	358
Muut*	1 121	966
Yhteensä	16 247	15 129

* Josta vahinkovakuutustoiminnan sitoumukset pääomarahastoihin 208 miljoonaa euroa (156).

Liite 18 Luottolaitosvakavaraisuus

Luottolaitosvakavaraisuus on esitetty OP Yhteenliittymästä EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

Omat varat, milj. €	31.12.2017	31.12.2016
OP Ryhmän oma pääoma	11 121	10 237
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	92	-168
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-16	-41
Lisäosuuspääomat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä		77
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	11 197	10 105
Aineettomat hyödykkeet	-717	-620
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisut	-31	-64
Takaisinmaksettavat osuuspääomat	-148	-156
Ennakoitu voitonjako	-90	-83
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-320	-309
Ydinpääoma (CET1)	9 891	8 872
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	81	81
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	81	81
Ensisijainen pääoma (T1)	9 973	8 954
Debentuurilainat	1 121	1 239
Toissijainen pääoma (T2)	1 121	1 239
Omat varat yhteensä	11 093	10 192

Ydinpääomasta (CET1) on vähennetty varovaisen arvostamisen oikaisu 20 (36) miljoonaa euroa.

Ydinpääomasta on vähennetty valvojan luvan mukaisesti asiakkaille tammikuussa 2018 palautetut irtisanotut osuuspääomat 148 (156) miljoonaa euroa ja heinäkuussa 2017 palautetut lisäosuudet 70 miljoonaa euroa. Lisäosuuspääomiin ja pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä.

Kokonaisriski, milj. €	31.12.2017	31.12.2016
Luotto- ja vastapuoliriski	39 383	38 853
Standardimenetelmä (SA)	3 859	3 233
Valtio- ja keskuspankkivastuut	18	39
Luottolaitosvastuut	8	36
Yritysvastuut	2 423	1 812
Vähittäisvastuut	1 057	1 039
Muut *	353	307
Sisälsten luottoluokitusten menetelmä (IRB)	35 525	35 620
Luottolaitosvastuut	1 054	1 143
Yritysvastuut	21 438	20 913
Vähittäisvastuut	4 959	4 698
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset **	7 002	7 605
Muut	1 072	1 261
Markkina- ja selvitysrisi, standardimenetelmä	1 179	1 329
Operatiivinen riski, standardimenetelmä	3 958	3 666
Vastuun arvonolkaus (CVA)	205	253
Kokonaisriski yhteensä	44 725	44 101
EKP:n päätöksen mukaiset riskipalnolettat	4 492	
Kokonaisriski sisältäen riskipalnolettat	49 216	44 101

* Muiden vastuiden riskipainosta 283 miljoonaa (253) euroa on laskennallisia verosaamisia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

** Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 6,4 miljardia euroa OP Ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista.

Suhdeluvut, %	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	20,1	20,1
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	20,3	20,3
Vakavaraisuussuhde	22,5	23,1

Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	20,1	19,9
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	20,1	19,9
Vakavaraisuussuhde	22,4	22,8

Suhdeluvut ilman riskipainolattiolta, %	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	22,1	20,1
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	22,3	20,3
Vakavaraisuussuhde	24,8	23,1

Riskipainolattioiden vaikutus CET 1 -suhdelukuun oli -2,0 prosenttiyksikköä.

Pääomavaatimus, milj. €	31.12.2017	31.12.2016
Omat varat	11 093	10 192
Pääomavaatimus	7 027	5 520
Puskuri pääomavaatimukseen	4 067	4 673

Pääomavaatimus 14,3 prosenttia muodostuu minimivaatimuksesta 8 prosenttia, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 prosenttia, O-SII-pääomavaatimuksesta 2,0 prosenttia, EKP:n asettamasta pääomavaatimuksesta (P2R) 1,75 prosenttia ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista. Vertailuvuonna pääomavaatimus oli 12,5 prosenttia. EKP:n P2R-vaatimus tuli voimaan 1.1.2017.

Velkaantuneisuus, milj. €	31.12.2017	31.12.2016
Ensisijainen pääoma (T1)	9 973	8 954
Vastuut yhteensä	127 027	120 257
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	7,9	7,4

Velkaantumistasetta kuvaava mittari eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio) esitetään EU komission delegoidun asetuksen mukaisesti. Säännösluonnosten mukainen minimitaso on kolme prosenttia.

Liite 19 Vastuut luottoluokittain

Vähittäisvastuut luottoluokittain (AIRB)

Kaikki vähittäisraamit 31.12.2017

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	PD, keski- määrin, %	LGD, keski- määrin, %	Riskipaino- tetut erät, milj. €	Riskipaino, keski- määrin, %	Odotetut tapplot, milj. €
Henkilöasiakkaat yhteensä	49 868	53,1	0,7	17,0	4 159	7,5	157
A	30 788	52,4	0,0	15,8	528	1,7	2
B	11 178	53,8	0,1	17,2	592	5,3	3
C	3 928	56,6	0,5	21,9	666	17,0	4
D	2 192	52,7	2,3	20,6	789	36,0	10
E	1 368	45,0	20,0	20,8	1 142	83,5	56
F	415		100,0	25,1	441	106,3	82
Yrityslakkaat yhteensä	1 596	68,4	3,4	38,3	800	42,6	42
2,5-5,5	500	67,9	0,4	22,6	57	11,5	0
6,0-7,0	626	66,7	1,3	42,6	257	41,1	4
7,5-8,5	313	70,6	5,1	47,6	221	70,5	8
9,0-10,0	114	74,4	23,4	47,6	127	111,2	12
11,0-12,0	43		100,0	65,3	138	320,6	18
Yhteensä	51 464	54,1	0,8	17,7	4 959	8,6	199

Kaikki vähittäisraamit 31.12.2016

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	PD, keski- määrin, %	LGD, keski- määrin, %	Riskipaino- tetut erät, milj. €	Riskipaino, keski- määrin, %	Odotetut tapplot, milj. €
Henkilöasiakkaat yhteensä	48 607	52,5	0,7	16,9	3 919	7,3	147
A	30 426	52,5	0,0	16,0	533	1,8	2
B	10 757	52,8	0,1	16,3	521	4,8	2
C	3 759	54,6	0,5	21,4	621	16,5	4
D	1 965	43,9	2,3	21,0	712	36,2	9
E	1 323	24,9	20,6	21,1	1 127	85,2	56
F	378		100,0	24,9	405	107,2	74
Yrityslakkaat yhteensä	1 552	68,2	3,3	37,0	779	41,3	39
2,5-5,5	493	67,1	0,4	21,9	58	11,8	0
6,0-7,0	606	67,4	1,3	41,1	244	40,3	3
7,5-8,5	294	69,6	4,9	46,5	201	68,4	7
9,0-10,0	111	74,0	22,9	45,4	118	106,5	11
11,0-12,0	47		100,0	63,1	157	332,2	18
Yhteensä	50 159	53,7	0,8	17,5	4 698	8,3	186

Keskimääräisessä PD:ssä ja riskipainossa ei ole huomioitu maksuvyöttömiä eli luottoluokkia 11,0 ja 12,0 sekä F. Luvut eivät sisällä riskipainolattioita.

Yritysvastuut luottoluokittain (FIRB)

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	31.12.2017		Riskipalno- tetut erät, milj. €	Riskipalno, keski- määrin, %	Odotetut tapplot, milj. €
			PD, keski- määrin, %	LGD, keski- määrin, %			
1,0-2,0	880	93,3	0,0	44,7	128	14,6	0
2,5-5,5	18 800	72,7	0,2	44,5	7 335	39,0	18
6,0-7,0	7 998	69,7	1,3	44,0	6 803	85,1	45
7,5-8,5	4 658	70,0	4,3	44,1	5 596	120,1	89
9,0-10,0	823	62,5	19,9	44,2	1 576	191,5	72
11,0-12,0	743	59,2	100,0	45,0			335
Yhteensä	33 903	71,9	1,5	44,3	21 438	64,7	560

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	31.12.2016		Riskipalno- tetut erät, milj. €	Riskipalno, keski- määrin, %	Odotetut tapplot, milj. €
			PD, keski- määrin, %	LGD, keski- määrin, %			
1,0-2,0	933	92,2	0,0	44,7	137	14,7	0
2,5-5,5	17 374	74,5	0,2	44,4	7 044	40,5	17
6,0-7,0	7 717	71,6	1,3	44,2	6 786	87,9	43
7,5-8,5	4 638	70,7	4,6	44,2	5 825	125,6	94
9,0-10,0	616	55,1	22,1	44,0	1 120	181,9	60
11,0-12,0	747	54,9	100,0	45,2			338
Yhteensä	32 024	73,5	1,6	44,3	20 913	66,9	552

Keskimmärisessä PD:ssä ja riskipainossa ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli luottoluokkia 11,0 ja 12,0.

Liite 20 Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

Milj. €	31.12.2017		31.12.2016	
	Henki- vakuutus- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Henki- vakuutus- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta
Hyväksyttävä oma varallisuus	1 317	902	1 455	983
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)				
Markkinariski	759	460	996	483
Vakuutusriski	394	289	405	293
Vastapuoliriski	27	40	27	31
Operatiivinen riski	36	45	25	43
Hajautushyödyt ja vaimennusvaikutus	-541	-169	-712	-164
Yhteensä	674	666	742	687
Puskuri SCR:ään	643	236	713	296
SCR-suhde, %	195	135	196	143
SCR-suhde, % (Ilman siirtymäsääntöä)	151	135	149	127

Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset ja ne ovat OP Ryhmän arvion mukaisia. Vahinkovakuutuksen vertailuluvusta on poistettu OVY Oy (entinen OVY Vakuutus Oy).

Liite 21 OP Ryhmän raholitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. €	31.12.2017	31.12.2016
OP Ryhmän omat pääomat	11 121	10 237
Muu osuus pääoma, pääomalinat ja debentuurilainat	1 202	1 397
Muut omiin varoihin sisältyvät toimialakohtaiset erät	-236	-139
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-1 525	-1 438
Vakuutusliiketoiminnan arvostuserot*	824	743
Suunniteltu voitonjako	-90	-83
Omista varoista vähennettävät IFRS-erät**	3	16
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-294	-283
Ryhmittymän omat varat yhteensä	11 005	10 449
Luottolaitostoinnin omien varojen vaade***	6 107	4 713
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade*	1 340	1 434
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	7 447	6 147
Ryhmittymän vakavaraisuus	3 558	4 302
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä) (%)	148	170

* Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden mukaiset arvostuserot ja arvio SCR:sta.

** Eläkevastuun ylikate, käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus.

*** Kokonaisriski x 14,3 %, vertailukaudella kokonaisriski x 12,5 %.

Luvuissa on huomioitu siirtymäsaännökset ja riskipainolattiat. OP Ryhmälle 1.1.2017 asetettu P2R-pääomavaatimus laski vakavaraisuussuhdetta noin 17 prosenttiyksikköä. Riskipainolattiat laskivat vakavaraisuussuhdetta noin 14 prosenttiyksikköä.

Liite 22 Lähipiiritapahtumat

OP Ryhmän lähipiiri muodostuu OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyistä yhtiöistä, osakkuusyhtiöistä, hallintohenkilöistä ja näiden läheisistä perheenjäsenistä sekä muista lähipiiriin kuuluvista yhtiöistä. OP Ryhmän hallintohenkilöihin luetaan OP Ryhmän pääjohtaja (OP Osuuskunnan johtokunnan puheenjohtaja), OP Osuuskunnan toimitusjohtaja, johtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä hallintoneuvoston jäsenet. Hallintohenkilöiden lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa ja OP-Eläkesäätiö.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Lähipiiriliiketoimissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia 31.12.2016 jälkeen.

Taloudellinen informaatio 2018

Vuoden 2017 raporttien julkaisupäivät:

OP Ryhmän toimintakertomus ja tilinpäätös 2017	vko 9
OP Yhteinliittymän vakavaraisuusraportti 2017	vko 9
Selvitys OP Ryhmän hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2017	vko 9
OP Ryhmän vuosikatsaus 2017 (sis. vastuullisuusraportin)	vko 9

Vuoden 2018 osavuositarkastusten julkaisupäivät:

Osavuositarkastus 1.1.–31.3.2018	3.5.2018
Osavuositarkastus 1.1.–30.6.2018	1.8.2018
Osavuositarkastus 1.1.–30.9.2018	31.10.2018

Helsingissä 8.2.2018

OP Osuuskunta

Johtokunta

Lisätiedot:

Johtokunnan puheenjohtaja Tony Vepsäläinen, puh. 010 252 4500

Talousjohtaja Harri Luhtala, puh. 010 252 2433

Viestintäjohtaja Carina Geber-Teir, puh. 010 252 8394

www.op.fi